

บทที่ 13

จากตัวเขียนถึงตัวอักษร

“ตัวหมึกจาง ๆ ก็ยิ่งดีกว่าความจ๋าที่คมชัด”

สุภาษิตจิ้น

ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าตัวเขียนซึ่งต่อมาวิวัฒนาการมาเป็นตัวอักษรเริ่มที่ไหนและเมื่อไร แม้จะมีปราชญ์นักวิจัยและผู้ใฝ่รู้พยายามศึกษาค้นคว้ากันมาแต่ก็ยังไม่ชัดเจนนัก แต่ก็ยังหาจุดเริ่มแรกที่แน่นอนไม่ได้ บางคนอาจจะคิดว่าที่มาของตัวเขียนอาจจะไม่สลับซับซ้อนเหมือนที่มาของภาษาหรือจุดกำเนิดของภาษา แต่เท่าที่ปราชญ์ทั้งหลายพากันสรุปไว้ต่างก็เห็นพ้องกันว่าตัวเขียนเกิดขึ้นที่หลังภาษาพูด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะต่างก็ยึดหลักธรรมชาติที่ว่าเด็กเรียนพูดก่อนเรียนอ่านเรียนเขียน ยิ่งกว่านั้นยังมีภาษาและภาษาถิ่นในโลกนี้เป็นพัน ๆ ภาษาที่ยังไม่มีตัวเขียน Fromkin and Rodman (1978: 356) กล่าวว่า “พัฒนาการเกี่ยวกับการเขียนเป็นการคิดค้นที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ การเขียนช่วยเราสืบทอดความคิดผ่านเวลา และปริภูมิ (space) มันเป็นวงล้อของคำพูดของเรา เป็นเครื่องมือบอกความคิดของเราตามกาลสมัย” ฉะนั้นเราในฐานะที่อยู่ในสังคมของโลกปัจจุบันที่คุ้นเคยกับระเบียบการเขียน และตัวเขียนระบบต่าง ๆ จนอาจจะลืมนึกไปว่า ถ้าไม่มีตัวเขียน ตัวอักษร ความเป็นอยู่ของเราจะเป็นอย่างไรแน่นอน ชีวิตเราคงจะไม่สมบูรณ์ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และอารยธรรมคงจะไม่เกิดขึ้นอย่างที่เราเป็นอยู่

เชื่อไหมว่าการที่มีตัวเขียนเกิดขึ้นในโลกนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดและธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องการจะจารึกปรากฏการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ วิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นสมบัติให้ตกทอดไปสู่คนรุ่นหลัง วิชาการต่าง ๆ จะได้ไม่สูญหายไป มีแต่จะพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ นั้นเป็นความคิดในแง่ของนักบุญ แต่ขณะเดียวกันก็มีมนุษย์อีกพวกหนึ่งที่ไม่อยากให้ความลับเกี่ยวกับการประดิษฐ์ของตนให้ล่วงรู้ไปถึงคนอื่น ก็จะเห็นว่าตัวเขียนเป็นสิ่งที่แพร่กระจายความลับ ความเห็นแก่ตัวเช่นนี้ปรากฏขึ้นแต่โบราณกาล และสืบทอดมาจนปัจจุบัน แม้แต่นักบวชนักบุญในสมัยโบราณเองก็มีแนวโน้มในลักษณะนี้

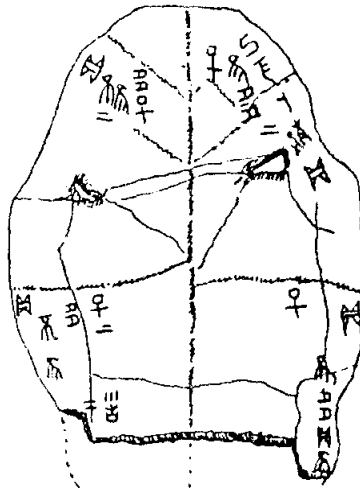
ที่จารึกวิทยากรต่าง ๆ ด้วยรหัสลับ ผิดแผกไปจากตัวเขียนที่คนทั่ว ๆ ไปรู้ แต่อย่างไรก็ตาม คงไม่มีใครปฏิเสธความสำคัญของตัวเขียนหรือไม่ต้องการตัวเขียนในระบบต่าง ๆ เพราะรู้ แก่ใจว่ามันมีความสำคัญต่อชีวิตปัจจุบัน

ตำนานการเขียน

มีตำนานมากมายเกี่ยวกับตัวเขียน ตามตำนานอียิปต์เล่าว่า เมื่อโธธ (Thoth) เทพเจ้า แห่งปัญญา มีหัวเป็นนก เป็นผู้ประทานตัวหนังสือและศิลปะในการเขียนให้กษัตริย์ทอมัส แต่กษัตริย์ทอมัสกลับทรงเห็นว่าตัวเขียนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนและอารยธรรม แทนที่เด็กจะได้ฝึกสมองหัดท่องจำเรื่องราวต่าง ๆ ก็ใช้ตัวเขียนเป็นเครื่องมือช่วยความจำแทน

ส่วนกรีกก็มีตำนานเล่าว่า คัดมุส (Cadmus) (คำว่าCadmus มาจากภาษาเซมิติก qedem=คนจากตะวันออก) เป็นเจ้าชายแห่งฟินิเซียและผู้สร้างเมืองธีบซุ (Thebes) เป็นผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรและนำมายังประเทศกรีซ ในทำนองเดียวกันเทพเจ้านีโบ (Nebo) ของ บาบิโลนก็เป็นผู้ประทานตัวเขียนลึ้มให้ชาวบาบิโลนเช่นกัน

สำหรับตำนานตัวเขียนจีนนั้นมีสองตำนาน ตำนานหนึ่งกล่าวว่า ชัง ฉีเยน (T'sang Chien) เทพเจ้ามังกรสี่ตาเป็นผู้นำตัวเขียนมาให้ แต่อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า ฟู ซี (Fu-Hsi) และ ทัง เกอ (Tsang-Ke) เป็นผู้ได้รับตัวเขียนมาจากการศึกษารอยแตกอันเกิดจาก กระจกเงาซึ่งถูกความร้อน กระจกเงานั้นค้นขึ้นในสมัยโบราณใช้เป็นเครื่องมือในการทำนาย โชกชะตา (ดูรูปที่ 13.1 ประกอบ)

รูปที่ 13.1

คำทำนายบนกระจกเงาแตกของจีน

ภาพจาก Chalfant. *Memoirs of the Carnegie Museum*. iv, 32

ไม่ว่าตำนานใดจะว่าอย่างไร เราจะใส่ใจหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่คุณเขียนเชื่อแน่นอนที่สุดก็คือว่า ระบบการเขียนหรือตัวเขียนนี้มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน และไม่จำเป็นต้องมีแหล่งกำเนิดแหล่งเดียวเท่านั้น เพราะมนุษย์ย่อมมีความสามารถทางสมอง ความไม่รู้จักล้ายคลึงกัน ฉะนั้นวิวัฒนาการใดก็ตามเพื่อนำไปสู่ความปรารถนาและความเป็นอยู่อย่างผาสุกของมนุษย์ มนุษย์ย่อมไขว่คว้าและคิดค้นขึ้นคล้าย ๆ กัน

การเขียนภาพบรรยาย

การเขียนภาพบรรยายถือได้ว่าเป็นแบบที่ล้าหลังที่สุดสำหรับวิวัฒนาการของตัวเขียน ที่จริงแล้วการเขียนภาพและแกะสลักในถ้ำตามหินผานั้นปรากฏมาตั้งแต่ยุคหินแล้ว เช่น ภาพวาดบนหินผาของพวกบูชแมนในแอฟริกาใต้ (ดูรูปที่ 13.2 ประกอบ) รูปแกะสลักบนหินที่โอเรกอน (ดูรูปที่ 13.3 ประกอบ) รูปวาดที่พวกอินเดียนแดงวาดไว้กับหินเพื่อเตือนไม่ให้ขี่ม้าขึ้นภูเขาในนิวเม็กซิโก เป็นการบอกว่าแพะภูเขาเท่านั้นที่ขึ้นหน้าผานั้นได้ คนขี่ม้าขึ้นไม่ได้ จะล้มกลิ้งลงมา (ดูรูปที่ 13.4 ประกอบ)

รูปที่ 132

ภาพเขียนบนหินของเผ่าบูชแมนในโรดีเซียใต้เกี่ยวกับการขอฝน

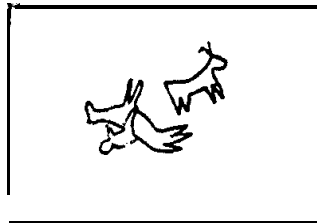
ภาพจาก Frobenius and Fox. *Prehistoric Rock Pictures in Europe and Africa*. (New York, 1947), p. 47.

รูปที่ 13.3

ภาพแกะสลักบนหินได้มาจากรัฐโอเรกอน ไม่ทราบว่าจะ
ทำขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายอะไร

ภาพจาก Cressman. *Petroglyphs of Oregon*. (Eugene, 1937), p. 31.

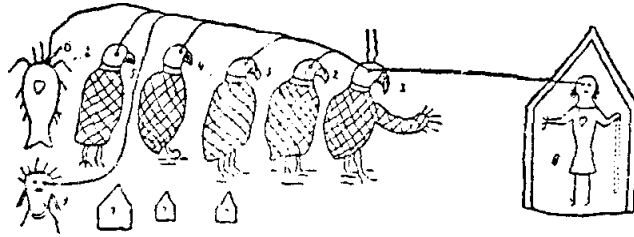

รูปที่ 13.4

ภาพวาดบนหินในรัฐนิวเม็กซิโกเพื่อเตือนคนไม่ให้ขี่ม้าขึ้นเขา
ภาพจาก Mallery. *Picture-Writing of the American Indians*.

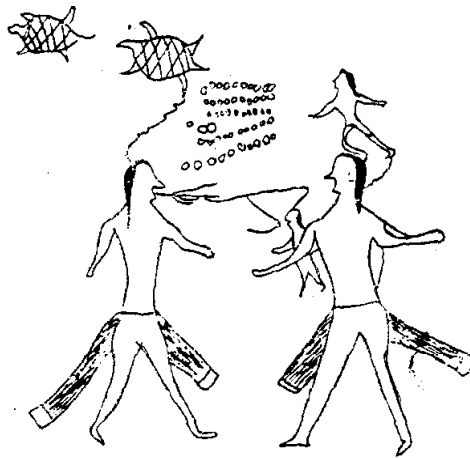
(Washington, DC, 1893), p. 354.

การเขียนภาพบรรยายบางทีก็เขียนลงแผ่นกระดาษ เช่น จดหมายที่หัวหน้าเผ่า
อินเดียนแดงส่งถึงประธานาธิบดีอเมริกา (ดูรูปที่ 13.5 ประกอบ) จดหมายจากอินเดียนแดง
เผ่าไซแยนใต้ที่มีชื่อว่า “เต๋ตามเมีย” ส่งจดหมายถึงลูกชายที่ชื่อว่า ไอ้หน้อย (Little Man) (ดูรูป
13.6 ประกอบ) พอลูกชายได้รับก็รู้ว่า พ่อบอกให้กลับไปหาพ่อและได้ส่งเงินมาให้ 53 ซึ่ง
แทนด้วยวงกลม ๆ 53 วงด้วยกัน

รูปที่ 13.5

จดหมายจากหัวหน้าเผ่าอินเดียนแดงถึงประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา รูปเดิมระบายสี ตัวเลขในภาพแทรกเข้าไปเพื่อประกอบคำอธิบาย จดหมายมีใจความว่า “ข้าพเจ้า (เลข 1) หัวหน้าเผ่าอินทรีและนักรบเผ่าเดียวกัน (เลข 2-5) เผ่าปลาตุ๊ก (เลข 6) และหัวหน้าเผ่าอื่นซึ่งมีอำนาจมากกว่าข้าพเจ้า (เลข 9 จะมีแถบบนหัวมากกว่าเลข 1) ได้ประชุมร่วมกันและขอเสนอมิตรภาพต่อท่าน ซึ่งเป็นคนขาวอยู่ในบ้านขาว (เลข 8) เรามีความคิดเช่นเดียวกับท่าน (เส้นโยงนัยน์ตาของทุกคนร่วมกัน) นักรบสามคนของเราจะอยู่ในบ้าน (เลข 7) ภาพจาก Schoolcraft, *Historical and Statistical Information Respecting the Indian Tribes of the United States*. i. 418 f.

รูปที่ 13.6

จดหมายของอินเดียนแดงเผ่าไชแยนที่ส่งถึงลูกชายให้กลับบ้านพร้อมส่งเงินมาให้ \$53
ภาพจาก Mallery, *Picture-Writing*. p. 364.

จะเห็นได้ว่า ภาพข้างบนนี้ทั้งหมดเขียนขึ้นเพื่อการสื่อสารมากกว่าที่จะเขียนขึ้นเพื่อศิลปะ ทั้งข้อความที่จะต้องสื่อสารให้อีกฝ่ายทราบก็ค่อนข้างแน่ชัด แต่เป็นไปได้ที่บางครั้งผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการ์ตูนอาจจะแปลไม่ออก ฉะนั้นถ้าสังเกตดูให้ดีจะพบว่า การเขียน

ภาพบรรยายจะไม่มีรายละเอียดเพื่อความสวยงามหรือเพื่อคล้ายของจริงมากนัก และเราจะไม่ถือว่าเป็นตัวเขียน แต่ถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดตัวเขียนได้

ภาพ เจตภาพ พยางค์ และอักษร

เชื่อกันว่าวิวัฒนาการของตัวเขียนนั้นเป็นไปในลักษณะ 4 ขั้นตอน คือ

1. จากภาพเขียนบรรยายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภาพแผ่นเดียวมาเป็นตัวเขียนภาพ (pictographs) แทนวัตถุที่ปรากฏในภาพนั้นๆ เช่น แทน "ตา" แทน "ปาก" แทน "บ้าน" แทน "ข้างหน้า" เป็นต้น แต่ตัวเขียนแบบนี้ไม่สามารถที่จะแสดงความคิดที่เป็นนามธรรม เช่น กัลปาวสาน สวรรค์ ความสุจริต ฯลฯ และยากต่อการแสดงอาการเชิงความคิด เช่น คิด ชอบ รัก ฯลฯ ตัวเขียนภาพมีใช้ในหลายภาษา เช่น ภาษาซูเมเรียน ภาษาอียิปต์โบราณ ภาษาอินเดียนแดง แม้ในปัจจุบันเครื่องหมายในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก เครื่องหมายจราจร เครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ และให้สูบบุหรี่ได้บนเครื่องบินก็ยังใช้ตัวเขียนภาพอยู่ (ดูรูปที่ 13.7 ประกอบ)

รูปที่ 13.7

เครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่และให้สูบบุหรี่ได้บนเครื่องบิน

2. จากตัวเขียนภาพมาเป็นเจตภาพ (ideographs)¹ ตามที่กล่าวแล้วว่าตัวเขียนภาพมีขอบเขตจำกัด ไม่สามารถสื่อสารความคิดเชิงนามธรรมได้ ตัวเขียนภาพ ซึ่งหมายถึงพระอาทิตย์ก็ขยายออกเป็น กลางวัน ความร้อน แสงสว่าง โชติช่วงซวาล ฉะนั้นตัวเขียนภาพก็จะทำหน้าที่ทั้งแทนภาพและแทนความคิด

3. เนื่องจากทุกคนมิใช่ศิลปิน จะเขียนภาพให้สวยงามย่อมไม่ได้ จึงมีลักษณะการเขียนหวัดขึ้น การเขียนสวยงามก็มีแต่เฉพาะตามอนุสาวรีย์และจารึกที่สาธารณชนเห็นเป็นส่วนมาก ตัวเขียนเริ่มเปลี่ยนไป เมื่อใดที่คำสองคำมีเสียงพ้องกัน เช่น ab ในภาษาอียิปต์โบราณ หมายถึง "หนึ่งหมื่น" ก็ได้ "นิ้ว" ก็ได้ ก็ใช้ตัวเขียนภาพนี้ แทนทั้งสองความหมาย² จะเห็นได้ว่าลักษณะการนี้เป็นการเอาพยางค์เข้ามาเกี่ยวข้อง คำใดที่ออกเสียงพ้องกันหรือส่วนของคำที่มีเสียงพยางค์พ้องกันก็จะนำเสียงพยางค์นั้นมาเขียน อันเป็นลักษณะที่เราพบเห็นในหนังสือสำหรับเด็ก เช่น   หมายถึง เพชรตาแมว เป็นต้น

4. ต่อมามนุษย์เริ่มเห็นข้อบกพร่องของการใช้เครื่องหมายแทนพยางค์ เพราะต้องมีเครื่องหมายมากมาย ยิ่งเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์จะยิ่งลำบากมาก บางพยางค์ก็เขียนให้

ผู้อ่านเดาหรือเติมสระวรรณยุกต์เข้าไปเอง เพราะตัวเขียนพยางค์ที่มีอยู่ไม่ตรงนัก จึงมีวิวัฒนาการจากตัวเขียนพยางค์มาเป็นอักษรในที่สุด

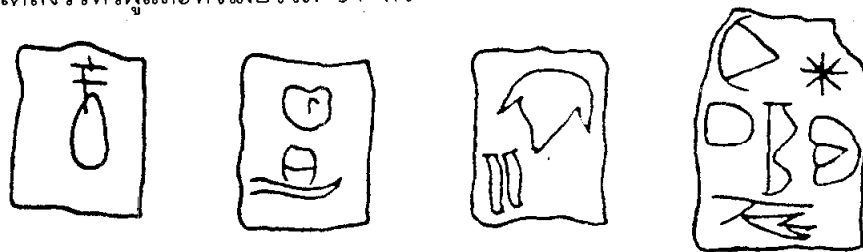
ตัวเขียนสามแบบ

ตามหลักฐานที่ปรากฏในอดีตและที่ค้นพบในปัจจุบัน บรรดาปราชญ์ในเรื่องตัวเขียน³ ต่างพากันถือว่า ระบบตัวเขียนที่มีอิทธิพลต่อมนุษยชาติและอารยธรรมของโลก มีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ ตัวเขียนลิ่มแบบของซูเมอร์เรียน ซึ่งเป็นการสลักบนดินเหนียวแล้วนำไปตากแห้งแล้วเผา ตัวเขียนภาพแบบอียิปต์โบราณซึ่งเป็นการแกะสลักบนหิน และตัวเขียนพู่กันแบบจีน มีผู้พยายามจะหาว่าตัวเขียนทั้งสามแบบมีแหล่งกำเนิดเดียวกัน แต่จนบัดนี้เราก็ไม่สามารถจะบอกลงไปได้แน่ชัด แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้เราเชื่อว่า ตัวเขียนทั้งสามแบบอาจจะเกิดขึ้นเป็นอิสระแก่กัน เพราะมนุษย์แม้จะอยู่ห่างไกลกัน มนุษย์ก็สามารถคิดค้นไขว่คว้าหาอารยธรรมให้แก่มนุษยชาติเอง

ตัวเขียนลิ่ม (Cuneiform)

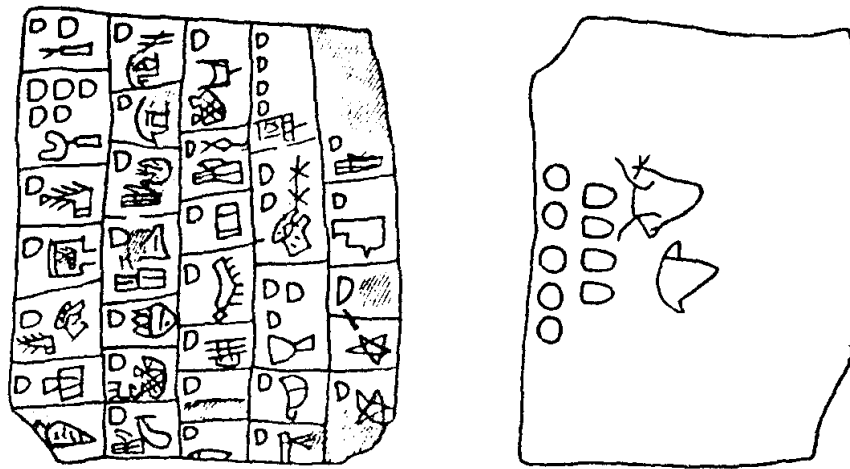
เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่อารยธรรมเกี่ยวกับตัวเขียนถือกำเนิดจากทางตะวันออกหรือเอเชีย ตัวเขียนลิ่มนี้ เขียนลงบนดินที่ทำเป็นแผ่น ใช้ไม้กดที่เหลาเป็นแผ่นบาง ๆ เล็ก ๆ คล้ายไม้คั่วกปูน เป็นอุปกรณ์ในการเขียน โดยกดไม้กดลงบนดินเหนียว ส่วนล่างของไม้กดจะกดเป็นรอยลึกลงในดินเหนียว ส่วนบนก็จะป็นรอยตรง เห็นเหมือนรอยลิ่มดังในรูป

เมื่อประมาณ 4,000 ปีก่อนคริสตกาล ในแถบเมโสโปเตเมีย ในลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส ซึ่งปัจจุบันเป็นตุรกี สาธารณรัฐอิรัก ตลอดจนจนถึงบริเวณอ่าวเปอร์เซีย ตัวเขียนได้ถือกำเนิดขึ้นโดยการคิดประดิษฐ์ของพวกซูเมอร์เรียน แรกทีเดียวตัวเขียนของพวกซูเมอร์เรียนก็เป็นตัวเขียนภาพซึ่งพวกอียิปต์ได้เป็นต้นแบบมาเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล (ดูรูปที่ 13.8 ประกอบ) แรก ๆ ก็เป็นตัวเขียนภาพที่เป็นตราประจำตัวของพ่อค้าผู้ส่งของหรือสัตว์ไปอีกเมืองหนึ่ง หรือเป็นบัญชีจำนวนสัตว์ที่ส่งไป เช่น ในรูป 13.9 แสดงว่า ได้ส่งวัวตัวผู้และตัวเมียรวม 54 ตัว

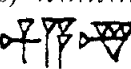
รูปที่ 13.8

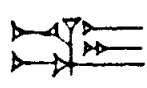

ตัวเขียนภาพที่เป็นตราของพ่อค้าผู้ส่งของ
ภาพมาจาก Falkenstein. *Archaische Texte aus Uruk*. (Berlin, 1936), pl. 1

รูปที่ 13.9

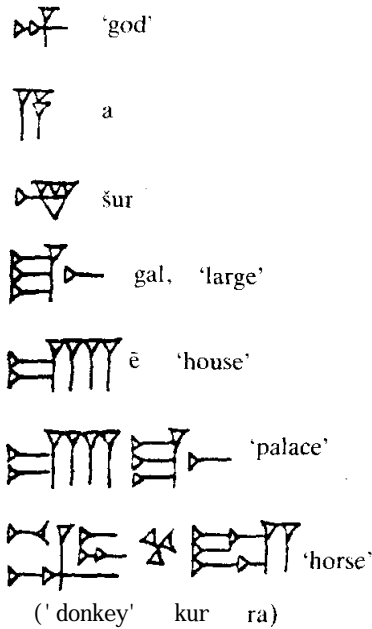
รูปซ้ายเป็นบัญชีที่ระบุผู้รับของหรือชื่อของซึ่งอาจมีเครื่องหมายเดียวหรือสองเครื่องหมาย
อยู่ด้านบน ด้านหลัง ดังปรากฏในรูปขวาระบุจำนวนของที่ส่งไป ได้แก่ วัว 54 ตัว
ภาพจาก Falkenstein. *Archaische Texte aus Uruk*. (Berlin, 1936), pl. 31, No 339.

เมื่อประมาณ 3,000 - 2,500 ปีก่อนคริสตกาล พวกแอสซีเรียนก็รุกรานและรบ
ชนะพวกซูเมอร์จนสิ้นเผ่าพันธุ์ไป แต่พวกแอสซีเรียนก็ได้รับอารยธรรมของซูเมอร์ซึ่ง
ได้พัฒนาจากตัวเขียนภาพมาเป็นตัวเขียนลิ่มแล้ว มาใช้ (ดูรูปที่ 13.10 ประกอบ) ภาษา
แอคเคเดียน (Akkadian หรือ Accadian) ซึ่งประกอบด้วยภาษาแอสซีเรียนและบาบิโลเนียน
ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาแฮมิตะ - เซมิติก⁴ (Hamito-Semitic) เริ่มใช้ตัวเขียนลิ่ม ตามอารยธรรม
ตัวเขียนของซูเมอร์⁵ และได้วิวัฒนาการทำให้ตัวเขียนง่ายเข้า เหลือเจตภาพ 600 เครื่องหมาย
เครื่องหมายแทนพยางค์ 100 - 150 เครื่องหมาย (ดูรูปที่ 13.11 ประกอบ) จะมีพยางค์ที่มี
เสียงพยัญชนะต้นและเสียงสะกด เช่น gal พยางค์ที่มีเสียงสะกดแต่ไม่มีพยัญชนะต้น เช่น
ab พยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นแต่ไม่มีเสียงสะกด เช่น ba และพยางค์ที่มีเฉพาะสระ เช่น
a, i, e, u, อย่างคำว่า dur จะต้องเขียนว่า du+ur ยิ่งกว่านั้นตัวเขียนบางตัวแทนได้ถึง 4 พยางค์
ดังในรูปที่ 13.12 ส่วนตัวเขียนแสดงเจตภาพบางคำเช่น พระเจ้า ภูเขา แม่น้ำ เมือง ต้นไม้ คน
 ฯลฯ อาจจะใช้เป็นคำประกอบ (determinatives) นำหน้าตัวเขียนลิ่มที่เป็นพยางค์รวมกันเข้า
เป็นคำ เช่น Ašur เป็นเทพเจ้าองค์หนึ่ง ก็เขียนเป็น คือ god+a+šur และคำว่าเทพเจ้า
หรือสวรรค์นี้ในภาษาซูเมอร์ออกเสียงว่า an แต่ในภาษาแอคเคเดียนออกเสียงว่า ilu สำหรับ
'พระเจ้า' sa-mu สำหรับ 'สวรรค์' ฉะนั้นคำนี้แอคเคเดียนจะออกเสียงเป็น ilu Ašur

BIRD				
FISH				
DONKEY				
OX				
SUN				
GRAIN				
ORCHARD				
PLOUGH				
BOOMERANG				
FOOT				

รูปที่ 13.10

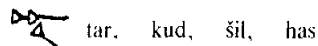
ต้นตอของตัวเขียนลิ่ม 10 ตัวที่พวกชุมชนเรียนวิวัฒนาการมาจากตัวเขียนภาพ
 ภาพจาก Gelb. *A Study of Writing*. (Chicago, 1963), p. 70. ซึ่งดัดแปลงมาจาก Oriental Institute
 Photo No. 27875

รูปที่ 13.11

ตัวอย่างตัวเขียนลิ่มของพวกแอคเคเรียน

ภาพจาก Pedersen. *The Discovery of Language*. (Bloomington, 1959), p. 151

รูปที่ 13.12

ตัวเขียนลิ่มตัวเดียวแทนได้ 4 พยางค์

ภาพจาก Pedersen. *The Discovery of Language*. (Bloomington, 1959), p. 151.

ขอให้สังเกตตัวเขียนลิ่มของคำว่า “พระราชวัง” นั้น ในภาษาแอคเคเดียนยืมมาจากซูเมอร์เรียน egal แปลว่า บ้านใหญ่ แต่ในภาษาแอคเคเดียนออกเสียง ekallu แปลว่า “พระราชวัง” แต่ “ใหญ่” ในภาษาแอคเคเดียนคือ rabū และบ้านคือ bitu แต่เนื่องจากการยืมคำของซูเมอร์เรียนมาใช้ แม้ตัวเขียนลิ่ม จะออกเสียงได้ว่า egal ก็ออกเสียงเป็น ekallu ซึ่งมาจากซูเมอร์เรียน e “บ้าน” gal “ใหญ่” รวมกันเป็น egal “พระราชวัง” จะเห็นได้ว่าตัวเขียนลิ่มเขียนจากซ้ายไปขวา (Pedersen, 1959: 151-152)

ในแถบลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสนั้นนอกจากภาษาแอคเคเดียนแล้วก็มีภาษาคอสแซนส์ (Cossaens) เมื่อประมาณ 1,600 - 1,200 ปีก่อนคริสตกาล และภาษามิตันนี (Mitanni) เมื่อประมาณ 1,400 ปีก่อนคริสตกาล ก็ใช้ตัวเขียนลิ่มเหมือนกัน

อารยธรรมตัวเขียนลึ้มยังแผ่ขยายออกนอกกลุ่มแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติสด้วยดังนี้

1. ภาษาอีละไมท์ (Elamite) ซึ่งอยู่ด้านเหนือสุดของอ่าวเปอร์เซีย เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล มีการเขียนส่วนใหญ่เป็นเครื่องหมายแทนพยางค์ 102 เครื่องหมาย แทนภาพและเครื่องหมายที่เขียนคู่กับนามเพื่อแสดงพจน์ เพื่อแสดงว่าเป็นพระเจ้า แม่น้ำ ฯลฯ 11 เครื่องหมาย ปัจจุบันภาษานี้สาบสูญไปแล้ว

2. ภาษาต่างๆ ของจักรภพฮิตไตต์ (Hittite) ในเอเชียไมเนอร์ เมื่อประมาณ 1,500 - 1,300 ปีก่อนคริสตกาล เป็นภาษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาตระกูลอินโด - ยูโรปซึ่งสาบสูญไปแล้วเช่นกัน

3. ภาษาแวน (Van) อยู่ในบริเวณทะเลสาบแวนซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของตุรกีในปัจจุบัน ภาษาแวนใช้ตัวเขียนลึ้ม เมื่อประมาณ 900 - 700 ปีก่อนคริสตกาล

4. ภาษาเปอร์เซียเก่า⁶ เมื่อประมาณ 600 - 400 ปีก่อนคริสตกาล ตัวเขียนลึ้มได้วิวัฒนาการมาใกล้ระบบอักษรมากขึ้น เป็นตัวเขียนกึ่งพยางค์ กึ่งอักษร มี 41 ตัว เป็นสระ 3 ตัว พยัญชนะ 33 ตัว เจตภาพ 4 ตัว เครื่องหมายแบ่งคำ 1 ตัว ดุรูปที่ 13.13 ประกอบ จะเห็นได้ว่าตัวเขียนได้วิวัฒนาการจากภาพเป็นเจตภาพ เป็นพยางค์และอักษร เราเชื่อว่าวิวัฒนาการนี้ภาษาเปอร์เซียเก่าได้แนวความคิดมาจากตัวเขียนเซมิติกอย่างแน่นอน

	A	I	U
VOWELS	𐎠 𐎡	𐎢 𐎣	𐎤 𐎥
B	𐎦		
C	𐎧		
Ç	𐎨		
D	𐎩	𐎪 𐎫	𐎬 𐎭
F	𐎮		
G	𐎯		𐎰 𐎱
H	𐎲		
H	𐎳		
J	𐎴	𐎵	
K	𐎶		𐎷
L	𐎸		
M	𐎹	𐎺 𐎻	𐎼 𐎽
N	𐎿		𐏀

	A	I	U
P	𐎠		
R	𐎡		𐎥
S	𐎢		
Š	𐎣		
T	𐎤	𐎩	𐎭
T	𐎦		
I	𐎨		
W	𐎪	𐎫	
Y	𐎬		
Z	𐎮		
WIND DIVIDER	𐎯		
END	𐎰		
COUNTING	𐎱		
EARTH	𐎲		
AMURU NAZDA	𐎳		

รูปที่ 13.13

ตัวเขียนลึ้มของภาษาเปอร์เซียเก่า 41 ตัว

ภาพจาก Cleator. *Lost Languages*. (New York, 1959), p. 95.

ตัวเขียนลิ่มนี้มีใช้อยู่จนคริสต์ศตวรรษที่ 4 แล้วก็หายสาบสูญไป ไม่มีใครรู้จักอีกเลยจนกระทั่งได้มีการขุดค้นจารึกโบราณและถอดจารึกกันเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง

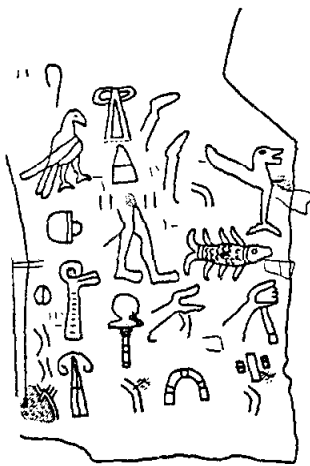
ตัวเขียนภาพแกะสลัก

ตัวเขียนภาพแกะสลักหรือที่รู้จักกันทั่วไปจากชื่อที่กรีกตั้งให้ว่า hieroglyphs หรือ hieroglyphics (มาจากภาษากรีก hiero = ศักดิ์สิทธิ์ และ glyphikos = แกะสลัก) ทั้งนี้เพราะตัวเขียนภาพแกะสลักมักใช้เกี่ยวข้องกับความคิดศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ ความเร้นลับซึ่งพระและกษัตริย์ใช้เป็นเครื่องมือ จะพบว่าในจารึกจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับบัญชาของพระเจ้าและอำนาจพิเศษต่าง ๆ ตัวเขียนภาพแกะสลักนี้นิยมสลักบนหินหรือเขียนบนกระดาษเยื่อไม้ (papyrus) และการเขียนก็เขียนจากขวาไปซ้ายและซ้ายไปขวาวนเวียนกันไป ดังจะเห็นได้ว่าเทคนิคเรื่องการพิมพ์สลับซ้ายไปขวา ขวาไปซ้ายวนเวียนกันนี้ แทนพิมพ์สำหรับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันก็นำหลักการนี้มาใช้เพราะพิมพ์ได้เร็วกว่าที่จะเริ่มบรรทัดใหม่จากซ้ายไปขวาทุกครั้ง

ตัวเขียนภาพแกะสลักนี้มีด้วยกัน 3 ชนิด คือ แบบอียิปต์ แบบครีตัน และแบบฮิตไตต์

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบฮิตไตต์

เป็นตัวเขียนภาพแกะสลักที่พบบนหินหรือหน้าผา คาดว่า แกะสลักขึ้นระหว่างปี 1,000 ถึง 550 ปีก่อนคริสตกาล มิได้เกี่ยวข้องกับตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์หากแต่ว่าตัวแกะสลักเป็นรูปนก รูปสัตว์ คล้ายแบบอียิปต์เหมือนกัน (ดูรูปที่ 13.14 ประกอบ) และภาษาฮิตไตต์ที่เขียนด้วยตัวเขียนภาพแกะสลักเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ตัวเขียนลิ่ม

รูปที่ 13.14

ตัวอย่างตัวเขียนภาพแบบฮิตไตต์ตอนต้นลักษณะคล้ายตัวเขียนภาพอียิปต์
ภาพจาก Gelb, *Hittite Hieroglyphic Monuments*. (Chicago, 1939), pl. 74.

ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งใช้เขียนกันเฉพาะบริเวณ Bogazköy อันเป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิฮิตไตต์ และตัวเขียนลึมหักหายสาบสูญไปเมื่อ 1,200 ปีก่อนคริสตกาล ส่วนตัวเขียนภาพแกะสลักนั้น ใช้เขียนในบริเวณที่กว้างขวางกว่าตัวเขียนลึมหัก นับตั้งแต่ตอนกลางของอนาโตเลียไปถึงตอนเหนือของซีเรีย

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบฮิตไตต์ยังมีตัวเขียนหัวดด้วย (ดูรูปที่ 13.15 ประกอบ) ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบฮิตไตต์ประกอบด้วยสัญลักษณ์แทนพยางค์ 60 สัญลักษณ์ (ดูรูปที่ 13.16 ประกอบ)

Monumental				
Cursive				

รูปที่ 13.15

ตัวเขียนภาพฮิตไตต์แทนพยางค์แบบหัวด (รูปซ้าย) เปรียบเทียบกับแบบภาพเขียนแกะสลักตามอนุสาวรีย์ (รูปขวา)

ภาพซ้ายจาก *Gelb. Hittite Hieroglyphic Monuments*. (Chicago, 1939), pl. 37.

ภาพขวาจาก *Cleator. Lost Languages*. (New York, 1962), p. 120.

	a	e	i	u
Vowels				
Nasals				
h				
i	ia iā			
k/g				
l				
m				
n				nu nū
p/b				
r				
s				
ś				
t/d				
w				
z(=ts)				
Syllables of unknown value				

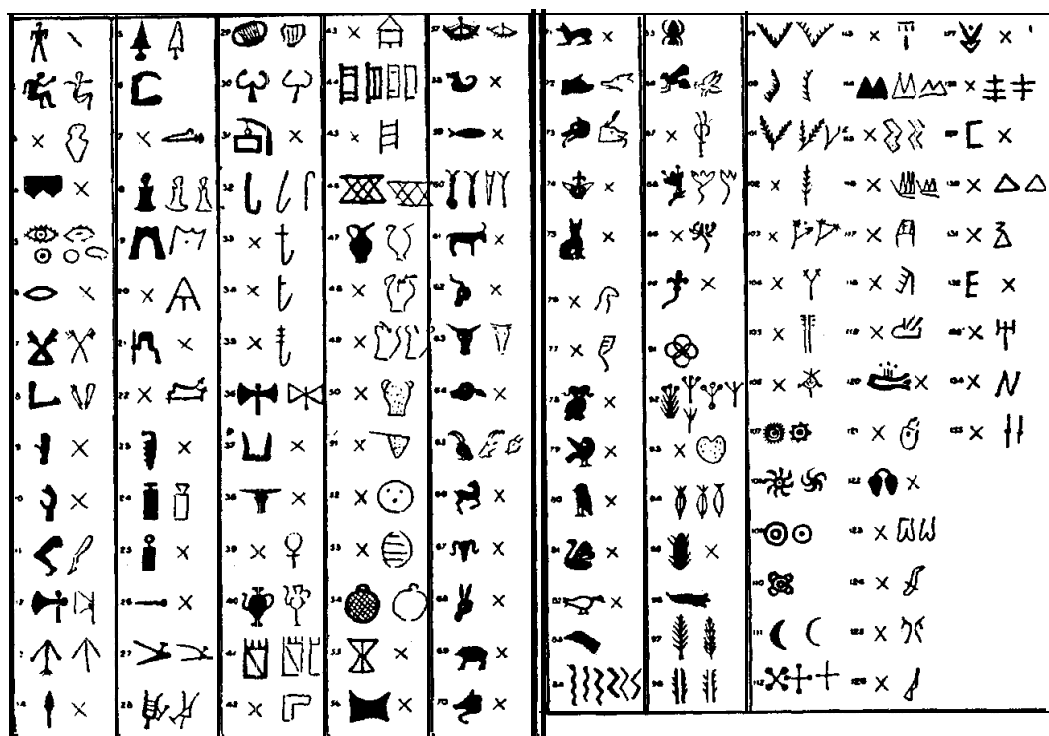
รูปที่ 13.16

ตัวเขียนภาพแบบฮิตไตต์ที่สัญลักษณ์ใช้แทนพยางค์

ภาพจาก Gelb, *Hittite Hieroglyphic Syllabary*, iii (Chicago, 1942)

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบครีตัน

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบครีตันนี้พัฒนาจากภาพแกะสลักเป็นลายเส้นง่าย ๆ แบ่งออกเป็น 2 แบบ แบบหนึ่งมีตัวเขียนประมาณ 92 - 125 ตัว มีชื่อเรียกว่า Cretan Linear B พบทั่วไปทางภาคกลางและตะวันออกของเกาะครีท (Crete) หรือแคนเดีย (Candia) (ดูรูปที่ 13.17 - 13.19 ประกอบ) คาดว่าใช้กันเมื่อประมาณ 1,700 ปีก่อนคริสตกาล สถาปนิกชาวอังกฤษชื่อ ไมเคิล เวนทริส (Michael Ventris) เป็นผู้ถอดจารึกได้เมื่อปี ค.ศ. 1952 ปรากฏว่าเป็นภาษากรีก ส่วนอีกแบบหนึ่งเรียกว่า Cretan Linear A พบในเมือง นัสซีส (Knossos) อันเป็นเมืองร้างในเกาะครีท คาดว่าใช้กันเมื่อ 1,500 - 1,400 ปีก่อนคริสตกาล มีตัวเขียนเพียงประมาณ 70 - 80 ตัวเท่านั้นเอง (ดูรูปที่ 13.20 ประกอบ)

รูปที่ 13.17

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบครีตันแบบ B ซึ่งมีตัวเขียนหวัดตามรูปที่ 13.18

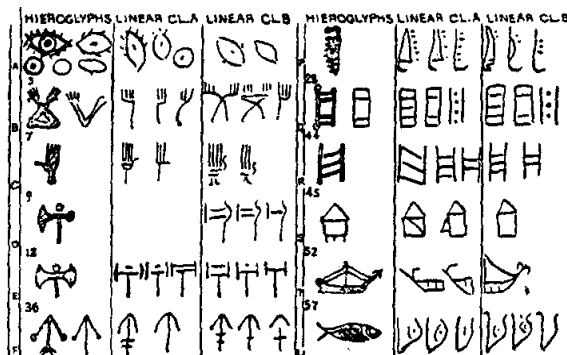
ภาพจาก Evans. *The Palace of Minos*. i (London, 1921), p. 282.

	ด	ร	น		ด	ร	น		ด	ร	น
1	┆	┆	┆	da	31	┆┆┆┆┆┆	sa	61	▣▣▣▣▣▣	o	
2	+	+	+	ro	32	┆┆┆┆┆┆	qa	62	▣▣▣▣	pte	
3	✱	✱	✱	pa	33	┆┆┆┆	ra'	63	▣		
4	✱	✱	┆	te	34	(((ai'	64	▣	▣	
5	┆	┆	┆	to	35	┆┆	"	65	▣▣▣▣		
6	┆┆┆┆┆┆			na	36	┆┆┆┆┆┆	jo	66	▣▣▣▣	ta'	
7	┆┆┆┆┆┆			di	37	▣▣▣▣▣▣	ti	67	┆┆┆┆┆┆	ki	
8	┆┆┆┆┆┆			a	38	▣▣▣▣▣▣	e	68	┆┆┆┆┆┆	ro'	
9	┆┆┆┆┆┆			se	39	▣▣▣▣▣▣	pi	69	▣▣▣▣▣▣	tu	
10	┆┆┆┆┆┆			u	40	▣▣▣▣▣▣	wi	70	┆┆┆┆┆┆	ko	
11	┆┆┆┆┆┆			po	41	▣▣▣▣▣▣	si	71	▣▣▣▣		
12	┆┆┆┆┆┆			so	42	┆┆┆┆┆┆	wo	72	┆┆┆┆┆┆	pe	
13	┆┆┆┆┆┆			me	43	▣▣▣▣▣▣	ai	73	┆┆┆┆┆┆	mi	
14	┆┆┆┆┆┆			do	44	▣▣▣▣▣▣	ke	74	┆┆┆┆┆┆	ze	
15	┆┆┆┆┆┆			mo	45	▣▣▣▣▣▣	de	75	2 2 25	we	
16	┆┆┆┆┆┆			pa'	46	▣▣▣▣▣▣	je	76	┆┆┆┆	ra'	
17	┆┆┆┆┆┆			za	47	▣▣		77	▣▣▣▣▣▣	ka	
18	┆┆				48	▣ x ▣▣▣▣▣▣	nwa	78	▣▣▣▣▣▣	qe	
19	┆				49	▣▣		79	▣▣▣▣		
20	┆┆┆┆┆┆			zo	50	▣▣▣▣▣▣	pu	80	▣▣▣▣▣▣	ma	
21	┆┆┆┆┆┆			ai	51	▣▣▣▣▣▣	dd	81	┆┆┆┆┆┆	ku	
22	┆┆┆┆┆┆				52	▣▣▣▣▣▣	no	82	┆┆┆┆		
23	┆┆┆┆┆┆			mu	53	┆┆┆┆┆┆	ri	83	▣▣▣▣		
24	┆┆┆┆┆┆			ne	54	▣▣▣▣	wa	84	▣		
25	┆┆┆┆┆┆			o'	55	▣▣▣▣▣▣	nu	85	┆┆┆┆┆┆		
26	┆┆┆┆┆┆			ru	56	▣▣▣▣		86	┆┆		
27	┆┆┆┆┆┆			re	57	▣▣▣▣▣▣	ja	87	┆┆		
28	┆┆┆┆┆┆			i	58	▣▣▣▣▣▣	su	88	▣		
29	┆┆┆┆┆┆			pa'	59	▣▣▣▣▣▣	ta	89	▣		
30	┆┆┆┆┆┆			ni	60	▣▣▣▣▣▣	ra				

รูปที่ 13.18

ตัวเขียนหวัด Cretan Linear B

ภาพจาก Bennett, Jr. *The Pylos Tablets*. (Princeton, 1955), p. 201

รูปที่ 13.19

วิวัฒนาการของภาพเขียนแกะสลักมาเป็นตัวเขียนหวัด Cretan Linear A และ B

ภาพจาก Evans. *The Palace of Minos*. i (London, 1921), p. 643.

ト	1 (L.30) da [B 1]	ハ	26 (L.76) hi [B 37]	⊙	55 (L.91) qe [B 78]
十	2 (L.22) ro [B 2]	△	29 (L.44) e? [B 36]	⊕	56 (L.101) su [B 79]**
卅	3 (L.2) pa [B 3]	シ	30 (L.56) pe [B 38]	⊖	57 (L.95) me [B 80]
卌	4 (L.92) ke [B 4]	シ	31 (L.24) mi [B 40]	→	58 (L.98) ku [B 81]
卍	5 (L.39) ko [B 5]	ㄨ	32 (L.102) de [B 45]	∩	59 (L.66) [B 87?]
华	6 (L.26) mo [B 6]	ㄨ	33 (L.81) je?? [B 46]	∪	60 (L.72 e 94 b)***
协	7 (L.51) di [B 7]	ㄨ	34 (L.64) pu [B 50]	ㄨ	61 (L.83)
卙	8 (L.52) a [B 8]	ㄨ	35 (L.93 du [B 51] o L.24)	ㄨ	62 (L.60)
博	9 (L.77) su [B 9]	ㄨ	36 (L.100) no [B 52]	ㄨ	63 (L.61)
卛	10 (L.97) u [B 10]	ㄨ	37 (L.75) me [B 54]	ㄨ	64 (L.79)
卜	11 (L.21) pu [B 11]	ㄨ	38 (L.25) je?? [B 55?] su??	ㄨ	65 (L.88)
卝	12 (L.7) so? [B 12]	ㄨ	39 (L.1) je? [B 56]	ㄨ	66 (L.63)
卞	13 (L.94) me? [B 13]	ㄨ	40 (L.32) ju [B 57]	ㄨ	67 (L.82) me??
卟	14 (L.17) de? [B 14]	ㄨ	41 (L.59) su [B 58]	ㄨ	68 (L.65)
占	15 (L.62) pe (ba) [B 16]	ㄨ	42 (L.74) su [B 59]	ㄨ	69 (L.36)
卡	16 (L.23) su [B 17]	ㄨ	43 (L.53) su [B 60]	ㄨ	70 (L.37)
卢	17 (L.10) so? [B 20]	ㄨ	44 (L.87) o [B 61]	ㄨ	71 (L.73)
卣	18 (L.67) [B 22?]	ㄨ	45 (L.98 [B 65?] o L.88)	ㄨ	72 (L.85)
卤	19 (L.27 me? [B 23] o L.38)	ㄨ	46 (L.96) hi [B 66]	ㄨ	73 (L.49)
卥	20 (L.57) me? [B 24]	ㄨ	47 (L.103) hi [B 67]	ㄨ	74 (L.43)
卦	21 (L.53) su [B 26]	ㄨ	48 (L.6) su [B 68]	ㄨ	75 (L.71)
卧	22 (L.54) su [B 27]	ㄨ	49 (L.48) su [B 70]	ㄨ	76 (L.41)
卨	23 (L.34) pe? [B 28]	ㄨ	50 (L.90) pe? [B 72]	ㄨ	77 (L.9)
卩	24 (L.60) hi [B 30]	ㄨ	51 (L.78) mi [B 72]	ㄨ	78 (L.68 b)
卪	25 (L.31) me? [B 31]	ㄨ	52 (L.64) me [B 75]	ㄨ	79 (L.33)
卫	26 (L.12) pe? [B 32]	ㄨ	53 (L.58) pe [B 76]	ㄨ	80 (L.14)
卬	27 (L.69) di [B 34]	⊕	54 (L.39) su [B 77]		

รูปที่ 13.20

ตัวเขียนหวัด Cretan Linear A ยังถอดได้ไม่หมด

ภาพจาก Carratelli. *Annuario della Scuola Archeologica di Atene*. xiv-xvi (1952-54), p. 21.

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์

ในบรรดาตัวเขียนภาพแกะสลักด้วยกันแล้ว ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์ เป็นที่รู้จักแพร่หลายที่สุด ตามความคาดคะเนของปราชญ์ที่ศึกษาตัวเขียนเชื่อกันว่า ตัวเขียนภาพแกะสลักที่เก่าแก่ที่สุด ปรากฏเมื่อ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล⁷ และได้แบบอย่างมาจากตัวเขียนภาพของซูเมเรียนก่อนที่จะพัฒนาเป็นตัวเขียนลิ่ม ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์บางตัวก็แทนค่า บางตัวก็แทนพยางค์ละเคล้ากันไป เช่น หมายถึง "ตา" หมายถึง "พระอาทิตย์" หมายถึง "หัว" หมายถึง "หน้า" หมายถึง "น้ำ"

หมายถึง “บ้าน” คำว่า “บ้าน” ก็คือ pr (ในภาษาอียิปต์โบราณและภาษาตระกูลเซมิโต-เซมิติกนั้นไม่ปรากฏสระในตัวเขียน มีแต่เฉพาะพยัญชนะเท่านั้น) ต่อมานำไปใช้กับกริยา prj หมายถึง “ออกไป” เช่นเดียวกับ wr หมายถึง “นกนางแอ่น” ก็เอาไปใช้ในความหมายว่า “ใหญ่” และในคำ wrd หมายถึง “เหนื่อย” ด้วย ฉะนั้นจะพบว่า ตัวเขียนภาพแกะสลักบางครั้งก็ใช้แทนคำ บางครั้งก็ใช้แทนพยางค์ ภาษาอียิปต์โบราณมีตัวเขียนภาพแกะสลักที่เป็นตัวเขียนภาพประมาณ 700 ตัว เป็นตัวเขียนแทนพยางค์ประมาณ 100 ตัว

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์นี้แบ่งออกเป็น 3 แบบด้วยกันคือ

1. ตัวเขียนภาพซึ่งนิยมแกะสลักตามอนุสาวรีย์ ตามที่สาธารณะที่คนเห็นได้ทั่วไป เข้าลักษณะเป็นศิลปะไปด้วยในตัว ถือว่าเป็นตัวเขียนศักดิ์สิทธิ์ (ดูรูปที่ 13.21 ประกอบ)

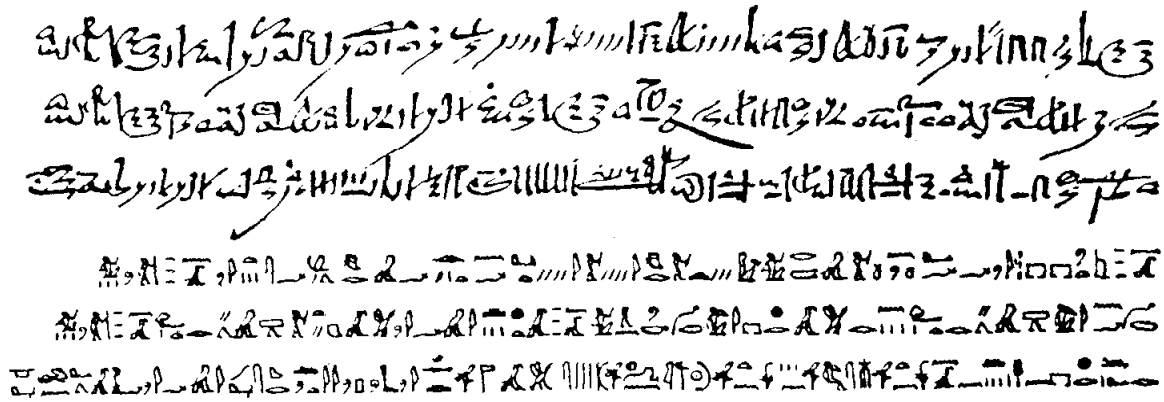

รูปที่ 13.21

ตัวเขียนภาพที่นิยมแกะสลักตามอนุสาวรีย์

ภาพจาก The British Museum

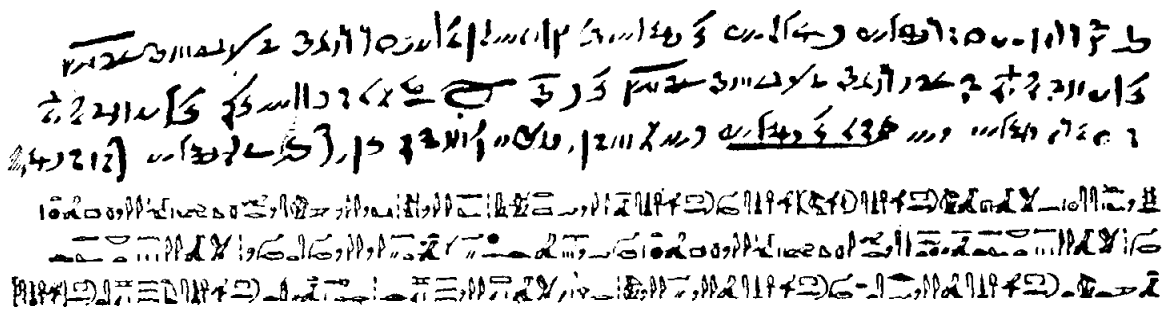
2. ตัวเขียนแบบพระใช้ (hieratic) เป็นตัวเขียนที่ดัดแปลงและย่อมาจากตัวเขียนภาพ (ดูรูปที่ 13.22 เปรียบเทียบตัวเขียนแบบพระใช้กับตัวเขียนภาพ)

รูปที่ 13.22

ตัวเขียนแบบพระใช้โดยมีตัวเขียนภาพอียิปต์ใช้เป็นตัวอักษรเพื่อถอดเสียง
ภาพจาก Gardiner, *Egyptian Grammar*. (Oxford, 1950), pl. ii.

3. ตัวเขียนสำหรับสามัญชน (demotic) เป็นตัวเขียนที่วิวัฒนาการมาจากตัวเขียนแบบพระใช้อีกทอดหนึ่ง (ดูรูปที่ 13.23 เปรียบเทียบตัวเขียนสำหรับสามัญชนกับตัวเขียนภาพและดูรูปที่ 13.24 เปรียบเทียบตัวเขียนทั้ง 3 แบบ)

รูปที่ 13.23

ตัวเขียนสำหรับสามัญชนโดยมีตัวเขียนภาพอียิปต์ใช้เป็นตัวอักษรเพื่อถอดเสียง
ภาพจาก Gardiner, *Egyptian Grammar*. (Oxford, 1950), pl. ii.

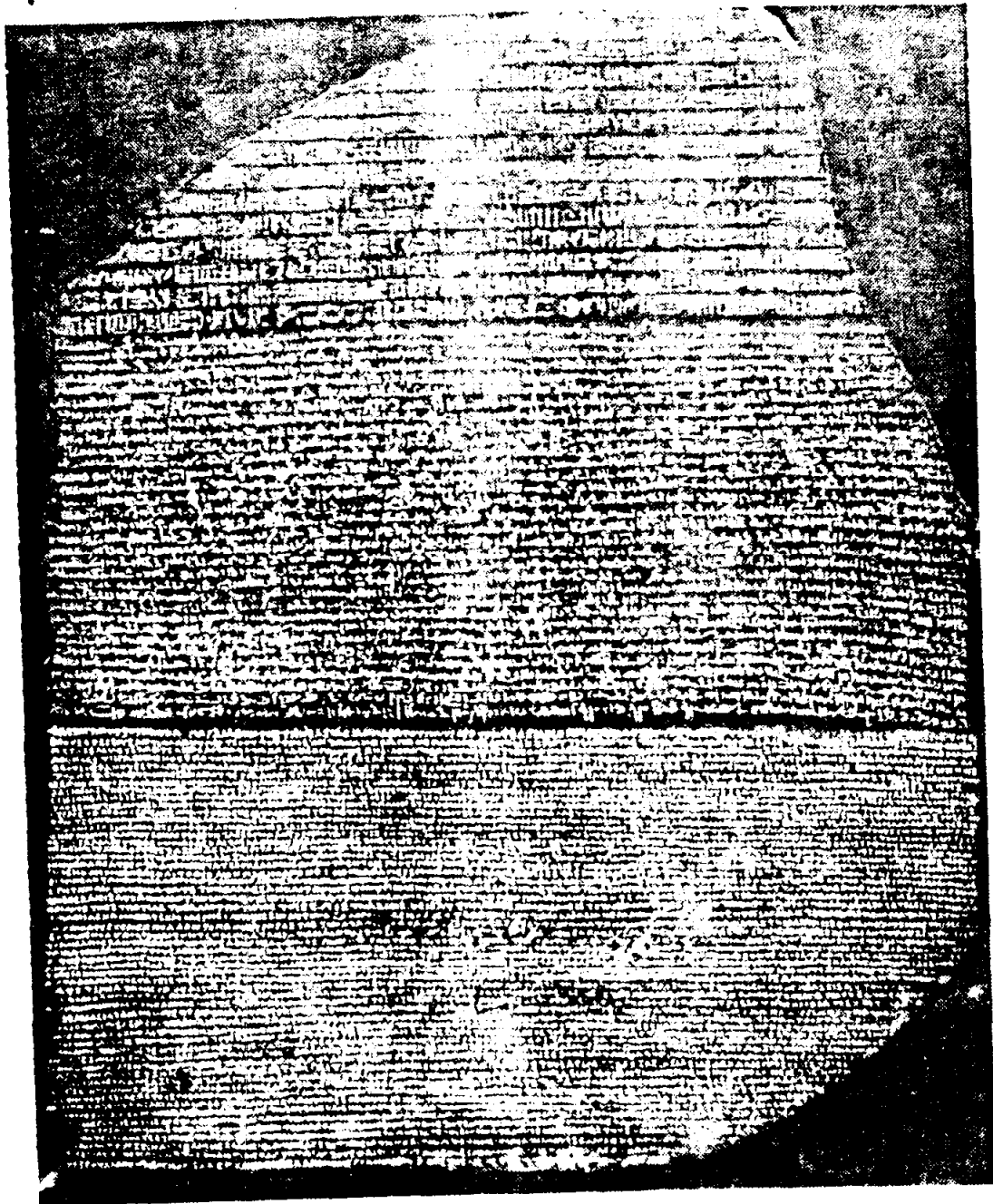
HIEROGLYPHIC					HIEROGLYPHIC BOOK-SRIPT	HIERATIC			DEMOTIC		
2500	2000	2000	1800	c. 1500	500-100	c. 1500	c. 1900	c. 1500	c. 200	400	100
a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.	a.c.

รูปที่ 13.24

วิวัฒนาการของตัวเขียนภาพแบบอียิปต์โบราณ ตัวเขียนแบบพระใช้และตัวเขียนสำหรับสามัญชน พร้อมคํากราขโดยประมาณ

ภาพจาก Möller, *Zeitschrift des Deutschen Vereins für Buchwesen und Schrifttum*, ii (1919), p. 78

การศึกษาตัวเขียนระบบต่างๆ ของตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์สำเร็จได้ เพราะความกระหายสงครามของนโปเลียน โบนาปาร์ตที่ต้องการเป็นผู้พิชิต ได้ยกกองทัพเข้า ตีตุรกีในปี ค.ศ. 1798 และในเดือนสิงหาคม 1799 ทหารฝรั่งเศสได้ขุดพบหินโรเซตต้า (Rosetta Stone) ที่ปากแม่น้ำไนล์ และหินแผ่นนี้ซึ่งมีขนาดยาว 3 ฟุต 9 นิ้ว กว้าง 2 ฟุต 4 นิ้วครึ่ง และหนา 11 นิ้ว เป็นจารึกด้วยตัวเขียนภาพแกะสลักแบบสามัญชนและด้วย อักษรกรีก ซึ่งปราชญ์ได้ใช้อักษรกรีกเป็นเครื่องมือในการถอดตัวเขียนอียิปต์ทั้งสองแบบ ออกมาได้ (ดูรูปที่ 13.25 ประกอบ) แต่เมื่ออังกฤษรบชนะฝรั่งเศสในประเทศอียิปต์ในปี ค.ศ. 1801 อังกฤษก็ยึดเอาหินโรเซตต้าไป และส่งไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอังกฤษ (British Museum) ในปี ค.ศ. 1802 แต่คนที่ถอดจารึกโรเซตต้าออกได้ก่อนเป็นคนฝรั่งเศส ชื่อ ฟรองซัว ชอมป์โอยอง (François Champollion)

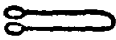

รูปที่ 13.25

The Rosetta Stone กุญแจสำคัญที่นำไปสู่การอ่านตัวเขียนภาพแบบอียิปต์
โบราณได้เพราะมีจารึกสองภาษา ภาพถ่ายจาก The British Museum

ตัวเขียนภาพของอียิปต์ทั้ง 3 แบบดังกล่าวนี้ เมื่อใช้แทนพยางค์ก็คงเขียนแต่ตัวพยัญชนะอย่างเดียว ไม่มีการบอกว่าเป็นสระอะไร ฉะนั้นตัวเขียนตัวเดียวอาจจะแทนทั้ง ta ti tu to ได้ และในภาษาอียิปต์จะไม่มีพยางค์ที่เป็นสระล้วนๆ เช่น อ ในภาษาไทย a ในภาษาอังกฤษ และไม่มีตัวเขียนแทนพยางค์ที่ขึ้นต้นด้วยสระตามด้วยพยัญชนะ จึงกล่าวได้ว่าระบบตัวเขียนของอียิปต์ปล่อยให้ผู้อ่านมีเดมไม่รู้ว่าคำนั้นมีสระว่าอย่างไรต้องเดาเอาเองว่า แต่ละคำที่เขียนด้วยพยัญชนะล้วนๆ นั้นมีสระอะไรอยู่บ้าง

ตัวเขียนภาพของอียิปต์ในที่สุดวิวัฒนาการมาจนเหลือพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นตัวเดียว 24 รูป (ดูรูป 13.26 ประกอบ) และตัวเขียนภาพที่แทนพยางค์ที่มีพยัญชนะ 2 ตัว โดยผู้อ่านจะต้องเดาสระเอาเองอีกจำนวนหนึ่ง ตามรูปที่ 13.27 ข้างล่างนี้ จากตัวเขียนภาพแกะสลักสู่ตัวอักษรเซมิติก

 W	AYIN 	 Y	ALEPH
 M	F 	P 	B
 H	H 	R 	N
 S	S 	H 	H
G 	K 	Q 	Š
Z 	D 	I 	T

รูปที่ 13.26

ตัวเขียนภาพของอียิปต์ที่วิวัฒนาการมาเป็นพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียว 24 รูป

ภาพจาก Cleator. *Lost Languages*. (New York, 1962), p. 57.

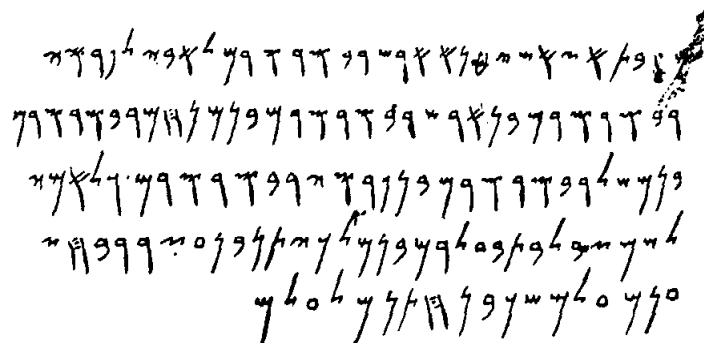
— ʿ; ʃw; ʒb; ʒ(et ʒ)p; ʒm; ʒh; ʒh;
 ʒh; ʒs; < z; ʒ(et ʒ) s; < s; ʒs;
 ʒk; ʒt; ʒd;
 ʒ mi = mi ʒ mi ʒ ni ʒ ti
 ʒ hʿ
 ʒ;w ʒ iw ʒ nw ʒ rw ʒ hw (et h) ʒ hw
 ʒ sw < sw ʒ šw ʒ dw
 ʒ; b ʒ nb
 ʒ wp ʒ kp (et k;p)
 ʒ nm ʒ hm ʒ km ʒ gm ʒ tm
 ʒ in ʒ wn ʒ mn ʒ nn ʒ hn ʒ hn ʒ hn
 ʒ sn < sn ʒ šn
 ʒ ir ʒ wr ʒ pr ʒ mr ʒ mr ʒ hr ʒ hr ʒ dr
 ʒ bh ʒ ph ʒ mh ʒ nh
 ʒ ms < mš ʒ ns < nš ʒ gs < gš
 ʒ is < iz ʒ hs < hz
 ʒ k
 ʒ sk < sk
 ʒ mt ʒ ht ʒ st < st
 ʒ sd ʒ kd ʒ dd > dd
 ʒ d > d ʒ wd ʒ nd ʒ hd

รูปที่ 13.27

ตัวเขียนภาพของอียิปต์วิวัฒนาการมาเป็นพยางค์ที่มีพยัญชนะสองเสียงโดยผู้อ่านเดาสระเอง
 ภาพจาก Lefevre. *Grammaire de l'Égyptien classique*. (Le Caire, 1940), p. 12f.

ตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์ได้วิวัฒนาการจากภาพเป็นพยางค์ และจากพยางค์
 เป็นกึ่งอักษรในกรณีของภาษาเซมิติก อันประกอบด้วยเซมิติกภาคพายัพ ได้แก่ ฟินีเซียน
 ฮีบรู อารเมค ฯลฯ เซมิติกภาคเหนือ ได้แก่ อารบิกเหนือ อารบิกใต้ เอธิโอเปีย เซมิติกภาค
 บรูพา ได้แก่ แอคเคเดียนได้ใช้ตัวเขียนลึมอยู่จนคริสต์ศตวรรษที่ 4 ดังกล่าวแล้วข้างต้น

นับตั้งแต่ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล กลุ่มภาษาเซมิติกต่างก็พัฒนาตัวเขียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น โดยมีแต่เสียงพยัญชนะไม่มีเสียงสระ ซึ่งก็มีลักษณะเป็นตัวเขียนแบบพยางค์นั่นเอง แต่ว่าตัวเขียนบางตัวมีลักษณะเป็นพยัญชนะเบา (weak consonant) เพราะออกเสียงเบา ๆ ซึ่งพัฒนาไปเป็นสระในภาษากรีก แต่ตัวเขียนที่สำคัญ 4 แบบที่วิวัฒนาการมาจากลักษณะเป็นตัวอักษร ได้แก่ แบบฟินิเซียน (ดูรูปที่ 13.28 ประกอบ) แบบปาเลสไตน์ (ดูรูปที่ 13.29 ประกอบ) แบบอารเมค (ดูรูปที่ 13.30 ประกอบ) และแบบอารบิกใต้ (ดูรูปที่ 13.31 ประกอบ) และเพื่อเปรียบเทียบตัวอักษรเซมิติกแบบต่าง ๆ (ขอให้ดูรูปที่ 13.32 ประกอบ) ประชาชนต่างพากันลงความเห็นว่าอักษรเซมิติกแบบต่าง ๆ นี้วิวัฒนาการมาจากตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์ทั้งสิ้น เช่น aleph 'ว้าว' อันเป็นอักษรตัวแรกนั้นมีลักษณะคล้ายหัววัวอยู่ในแนวต่าง ๆ กัน ในทำนองเดียวกัน beth 'บ้าน' ก็มีลักษณะคล้ายหลังคาบ้าน แต่อยู่ในแนวที่ผิดไปจากของจริง daletth 'ประตู' มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมก็เพราะเป็นประตูเตี้ยที่ ayin 'ตา' ก็มีรูปเป็นวงกลม ๆ คล้ายนัยน์ตาเป็นต้น

รูปที่ 13.28

อักษรฟินิเซียนพบในไซปรัส

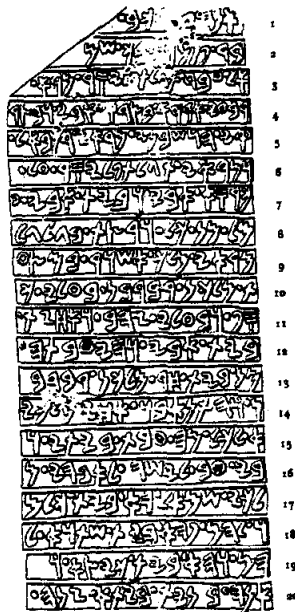
ภาพจาก Lidzbarski. *Handbuch der nordsemitischen Epigraphik*. pl. vi. 2

รูปที่ 13.29

อักษรแบบปาเลสไตน์

ภาพจาก Lidzbarski. *Handbuch der nordsemitischen Epigraphik*. pl. i

รูปที่ 13.30

อักษรอารเมค

ภาพจาก Lidzbarski. *Handbuch der nordsemitischen Epigraphik*. pl. xxiv. i

๖๓ | ๖๓๐ | ๖๖๕ > ๖๖๓๐
 ๖๖๖ | ๖๖๖๑๓ | ๖๖๖๖ | ๖๖
 ๖๖๖ | ๖๖๖ | ๖๖๖๖ | > ๖๖๖๖ | ๖๖๖
 | ๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖ | ๖๖๖
 ๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖
 ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖
 ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖
 ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖
 ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖ | ๖๖๖๖๖๖

รูปที่ 13.31
อักษรอารบิคใต้

ภาพจาก Rossini. *Chrestomathia Arabic Meridionalis Epigraphica*. (Roma, 1931) p. 46, No. 29.

TRANS- LITERATION	UGARITIC	PHOENICIAN	PALESTHINIAN	ARAMAIC	HEBREW	SYRIAC	ARABIC	SOUTH ARABIC	ETHIOPIC
א	𐎀	𐤀	𐤁	𐤂	א	ܐ	ا	አ	አ
ב	𐎁	𐤁	𐤂	𐤃	ב	ܒ	ب	በ	በ
ג	𐎂	𐤂	𐤃	𐤄	ג	ܓ	ج	ገ	ገ
ד	𐎃	𐤃	𐤄	𐤅	ד	ܕ	د	ደ	ደ
ה	𐎄	𐤄	𐤅	𐤆	ה	ܗ	ه	ሀ	ሀ
ו	𐎅	𐤅	𐤆	𐤇	ו	ܘ	و	ወ	ወ
ז	𐎆	𐤆	𐤇	𐤈	ז	ܙ	ز	ጘ	ጘ
ח	𐎇	𐤇	𐤈	𐤉	ח	ܚ	ح	ሐ	ሐ
ט	𐎈	𐤈	𐤉	𐤊	ט	ܛ	ط	ሐ	ሐ
י	𐎉	𐤉	𐤊	𐤋	י	ܝ	ي	ሀ	ሀ
כ	𐎁	𐤁	𐤃	𐤄	כ	ܟ	ك	ቀ	ቀ
ל	𐎂	𐤂	𐤄	𐤅	ל	ܠ	ل	ለ	ለ
מ	𐎃	𐤃	𐤅	𐤆	מ	ܡ	م	መ	መ
נ	𐎄	𐤄	𐤆	𐤇	נ	ܢ	ن	ነ	ነ
ס	𐎅	𐤅	𐤇	𐤈	ס	ܣ	س	ሠ	ሠ
ע	𐎆	𐤆	𐤈	𐤉	ע	ܥ	ع	ሠ	ሠ
פ	𐎇	𐤇	𐤉	𐤊	פ	ܦ	ف	ቀ	ቀ
צ	𐎈	𐤈	𐤊	𐤋	צ	ܥ	ع	ቀ	ቀ
ק	𐎉	𐤉	𐤋	𐤌	ק	ܩ	ق	ቀ	ቀ
ר	𐎁	𐤁	𐤄	𐤅	ר	ܪ	ر	ሠ	ሠ
ש	𐎂	𐤂	𐤅	𐤆	ש	ܫ	ش	ሠ	ሠ
ת	𐎃	𐤃	𐤆	𐤇	ת	ܛ	ط	ሐ	ሐ
י	𐎄	𐤄	𐤉	𐤊	י	ܝ	ي	ሀ	ሀ
ך	𐎅	𐤅	𐤊	𐤋	ך	ܚ	ح	ሐ	ሐ
ל	𐎆	𐤆	𐤅	𐤆	ל	ܠ	ل	ለ	ለ
מ	𐎇	𐤇	𐤆	𐤇	מ	ܡ	م	መ	መ
נ	𐎈	𐤈	𐤇	𐤈	נ	ܢ	ن	ነ	ነ
ס	𐎉	𐤉	𐤈	𐤉	ס	ܣ	س	ሠ	ሠ
ע	𐎁	𐤁	𐤈	𐤉	ע	ܥ	ع	ሐ	ሐ
פ	𐎂	𐤂	𐤈	𐤉	פ	ܦ	ف	ቀ	ቀ
צ	𐎃	𐤃	𐤉	𐤊	צ	ܥ	ع	ቀ	ቀ
ק	𐎄	𐤄	𐤊	𐤋	ק	ܩ	ق	ቀ	ቀ
ר	𐎅	𐤅	𐤋	𐤌	ר	ܪ	ر	ሐ	ሐ
ש	𐎆	𐤆	𐤋	𐤍	ש	ܫ	ش	ሐ	ሐ
ת	𐎇	𐤇	𐤋	𐤎	ת	ܛ	ط	ሐ	ሐ
י	𐎈	𐤈	𐤍	𐤏	י	ܝ	ي	ሀ	ሀ

รูปที่ 13.32

ตารางเปรียบเทียบอักษร เซมิติกที่สำคัญพร้อมอักษรถอดเสียง
ภาพจาก Gelb. *A Study of Writing*. (Chicago, 1963), p. 137.

ตัวอักษรฟินีเซียนมีชื่อเสียงมากที่สุด เพราะกรีกเรียกตัวอักษรกรีกว่า ฟินีเซียน
เพราะเข้าใจว่าพวกฟินีเซียนเป็นผู้คิดหรือประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้น ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วตัวอักษร

แบบพินี้เขียนก็เป็นวิวัฒนาการเป็นพัน ๆ ป็นับตั้งแต่เกิดตัวเขียนภาพแกะสลักแบบอียิปต์มา แต่เนื่องจากพวกพินี้เขียนเป็นพวกท่องเที่ยวเล มีอาชีพเป็นพ่อค้าวานิช ท่องไปในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและนำวัฒนธรรมเกี่ยวกับตัวเขียนมาสู่กรีก พวกกรีกจึงเรียกตัวอักษรของตนเองว่าอักษรพินี้เขียน แต่อย่างไรก็ตามตัวเขียนเซมิติก (ซึ่งรวมถึงอักษรพินี้เขียนด้วย) เขียนจากขวามาซ้าย

อักษรกรีก

เมื่อประมาณ 900 ปีก่อนคริสตกาล กรีกได้ประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นตามแบบตัวเขียนเซมิติก แม้แต่ชื่อตัวอักษร alpha, beta, gamma, delta ฯลฯ ก็ยืมมาจากภาษาพินี้เขียนและฮีบรู คือ 'aleph 'ว้าว' beth 'บ้าน' gimel 'อูฐ' da'leth 'ประตู' ฯลฯ การเขียนก็เขียนบรรทัดแรกจากขวามาซ้าย บรรทัดถัดไปจากซ้ายมาขวาคลับรอยไถสลับกันไป ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกตามภาษากรีกว่า Boustrophedon (เห็นเหมือนวัวที่ลากไถ) ดังจะเห็นได้ชัดว่าในภาษากรีกเก่าตัว B เขียนเป็น 8 แต่เมื่อเปลี่ยนเป็นเขียนจากซ้ายมาขวา จึงคงรูป B อย่างปัจจุบัน

มีปราศรัยบางท่านยกย่องว่ากรีกเป็นชาติแรกที่เริ่มเขียนตัวหนังสือโดยมีสระ ทั้ง ๆ ที่ต้นแบบคือพินี้เขียนซึ่งเขียนตัวอักษรโดยมีแค่พยัญชนะเท่านั้น ไม่มีสระ ดูตารางเทียบอักษรเซมิติกกับอักษรกรีกและละติน ในรูปที่ 13.33 ข้างล่างนี้

ARABIC	WEST SEMITIC										GREEK		LATIN
	ARABIC	HEBREW	ARABIC	HEBREW	ARABIC	HEBREW	ARABIC	HEBREW	ARABIC	HEBREW	OLD	LATE	
ا	א	א	ב	ב	ג	ג	ד	ד	ה	ה	Α	Α	A
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	Β	Β	B
ג	ג	ג	ד	ד	ה	ה	ו	ו	ז	ז	Γ	Γ	G
ד	ד	ד	ו	ו	ז	ז	ח	ח	ט	ט	Δ	Δ	D
ה	ה	ה	ז	ז	ח	ח	ט	ט	י	י	Ε	Ε	E
ו	ו	ו	ח	ח	ט	ט	י	י	כ	כ	Ζ	Ζ	F
ז	ז	ז	י	י	כ	כ	ל	ל	מ	מ	Η	Η	H
ח	ח	ח	כ	כ	ל	ל	מ	מ	נ	נ	Θ	Θ	I
ט	ט	ט	ל	ל	מ	מ	נ	נ	ס	ס	Ι	Ι	I
י	י	י	מ	מ	נ	נ	ס	ס	ע	ע	Κ	Κ	K
כ	כ	כ	נ	נ	ס	ס	ע	ע	פ	פ	Λ	Λ	L
ל	ל	ל	ס	ס	ע	ע	פ	פ	צ	צ	Μ	Μ	M
מ	מ	מ	ע	ע	פ	פ	צ	צ	ק	ק	Ν	Ν	N
נ	נ	נ	פ	פ	צ	צ	ק	ק	ר	ר	Ξ	Ξ	(X or see)
ס	ס	ס	ק	ק	ר	ר	ש	ש	ת	ת	Ο	Ο	O
ע	ע	ע	ר	ר	ש	ש	ת	ת	י	י	Π	Π	P
פ	פ	פ	ש	ש	ת	ת	י	י	כ	כ	Φ	Φ	Q
צ	צ	צ	ת	ת	י	י	כ	כ	ק	ק	Ρ	Ρ	R
ק	ק	ק	י	י	כ	כ	ל	ל	מ	מ	Σ	Σ	S
ר	ר	ר	כ	כ	ל	ל	מ	מ	נ	נ	Τ	Τ	T
ש	ש	ש	ל	ל	מ	מ	נ	נ	ס	ס	Υ	Υ	U, V, X, Y, Z
ת	ת	ת	מ	מ	נ	נ	ס	ס	ע	ע	Υ	Υ	U, V, X, Y, Z

รูปที่ 13.33

ตารางเปรียบเทียบอักษรเซมิติกตะวันตกกับอักษรกรีกและละติน
ภาพจาก Gelb, *A Study of Writing*. (Chicago, 1963), p. 177.

กรีกได้พัฒนาตัวอักษรเซมิติก 24 ตัว โดยลดเสียงพยัญชนะเบาออก เพื่อนำมาใช้เป็นสระในภาษากรีก เช่น 'aleph เสียง หายไป เหลือเป็น a ในทำนองเดียวกัน e (ε) (epsilon) มาจาก he ของเซมิติก และ O (omikron) มาจาก 'ayin ของเซมิติก โดยเสียงพยัญชนะลดหายไป ส่วน i (iota) มาจากเซมิติก yōdh และ u (upsilon) ครั้งแรกเพี้ยนมาจากเซมิติก waw ซึ่งมาเป็น digamma (w.v) ในภาษากรีก และเมื่อเป็นเสียง u กรีกก็เพิ่มตัวอักษรเข้ามา เมื่อเสียง heth ในเซมิติกไม่มีที่ใช้ในภาษากรีก สำหรับเสียงที่ใกล้เคียงกัน กรีกก็เอามาใช้เป็น Η (ēta) ซึ่งเป็นเสียงยาวใช้กับพยางค์เปิด คู่กับ E (epsilon) ซึ่งเป็นเสียงสั้นใช้กับพยางค์ปิด ในทำนองเดียวกันก็เกิด Ω (omega) สำหรับเสียงยาวพยางค์เปิดคู่กับ O (omikron) เสียงสั้นพยางค์ปิด และต่อมากกรีกตัด digamma (Ϝ), san หรือ sampi (Ϟ) และ koppa (Ϙ) ทิ้ง แล้วเพิ่ม Ϝ, x, ϙ เข้ามา

จากอักษรกรีกสู่อักษรโรมันและอักษรอื่น

การแผ่ขยายอิทธิพลของอักษรกรีกเกิดขึ้นทั้งก่อนคริสตกาลและหลังคริสตกาล สมัยก่อนคริสตกาลพวกโรมันได้รับอารยธรรมตัวอักษรจากกรีกผ่านพวกอิทรัสกัน (Etruscan) มาเป็นอักษรโรมันในภาษาละติน แม้ว่าจักรวรรดิโรมันจะหายไป แต่ภาษาละตินยังคงอยู่ควบคู่กับคริสตศาสนา อักษรโรมันมีบทบาทสำคัญต่อโบสถ์มาก และใช้กันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ การเปลี่ยนแปลงเสียง C เป็น G เพื่อแยกเสียงอโฆเซและโฆเซออกจากกันให้เด่นชัดปรากฏขึ้นในอักษรโรมัน นอกจากนั้นก็ดัดแปลงตัวอักษรกรีกมาใช้เป็นตัวเลขโรมัน เช่น Ϟ ซึ่งมาจากอักษรกรีก theta มาเป็น C แทน ร้อย และ ϙ ซึ่งมาจากอักษรกรีก phi ดัดแปลงมาเป็น M แทน พัน และครึ่งหนึ่งของ ϙ มาเป็น D แทน ห้าร้อย เป็นต้น ส่วนเลขโรมัน I ก็แทนนิ้วหมายถึง หนึ่ง V แทนมือข้างหนึ่ง หมายถึง ห้า และ X นั้นคือ สองมือไขว้กัน หมายถึง สิบ

นอกจากนั้นอักษรกรีกพัฒนามาเป็นอักษรกอธิกในคริสต์ศตวรรษที่ 4 ในที่สุดก็สูญไป และพัฒนามาเป็นอักษรไซริลลิก (Cyrillic) คือ ตัวอักษรที่รัสเซียและประเทศบริวารใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 9

อักษรละตินก็เป็นแหล่งที่มาของอักษรรูนิคของเยอรมัน ประกอบด้วยอักษร 24 ตัว แบ่งเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 8 ตัว (ดูรูปที่ 13.34 ประกอบ) บางทีก็เรียกอักษรชนิดนี้ว่า ฟุทธาร์ค (futhark) อันได้ชื่อมาจากตัวอักษร 6 ตัวแรกนั่นเอง จากจารึกที่ค้นพบ ปรากฏว่าอักษรรูนิคเยอรมันมีในคริสต์ศตวรรษที่ 5

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (263 - 222 ปีก่อนคริสตกาล) พระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธรศาสนา มาก ได้โปรดให้สกัดหน้าผาและต้นเสาเพื่อเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า โดยใช้อักษร 2 แบบ คือ อักษรพราหฺมีกับอักษรโรหฐี (Kharosthi) ซึ่งมีใช้ในแถบภาคพายัพของอินเดียตั้งแต่ 500 ปีก่อนคริสตกาล และมีต้นแบบมาจากอักษรอารเมคเช่นเดียวกับอักษรพราหฺมี แต่มิได้ข้ามทะเลมาเช่นอักษรพราหฺมี ได้เข้ามาผ่านอิหร่าน เป็นอักษรแบบที่เขียนจากขวามาซ้าย เช่นเดียวกับอักษรเซมิติกอื่น ๆ เนื่องจากอักษรอารเมคมีเพียง 22 ตัว ไม่เพียงพอกับภาษาสันสกฤตที่เป็นภาษาที่มีกฎเกณฑ์ดี ใช้เป็นภาษาในพระเวทและคัมภีร์ต่าง ๆ และภาษาปรากฤตที่ใช้โดยสามัญชนเป็นภาษาพื้นเมือง จึงมีการเพิ่มตัวอักษรที่เป็นพยัญชนะขึ้นเป็น 33 ตัว สระ 14 ตัว และเครื่องหมายอื่นอีก 2 ตัว (ดูรูปที่ 13.36 ประกอบ) ในอักษรเทวนาครี⁹ จะเห็นลักษณะอักษรสังโยคได้ชัดเจน เช่น kta ก็เขียนเป็น क्ता แทนที่จะเป็น कस

			short		long	
			। अ a	:	आ ā	
Vowels: simple	palatal	। इ i	:	ई ī		
	labial	। उ u	:	ऊ ū		
	lingual	। ए e	:	ऐ ai		
	dental	। अ् ṛ	:	। अ् ṛ ṝ		
diphthongs	palatal	। ए e	:	। ऐ ai		
	labial	। औ o	:	। औ au		
Visarga	। :	। ह				
Anusvāra	। ँ, ञ	। ण or ङ				
		surd	surd asp.	sonant	son. asp.	nasal
Mutes	guttural	। क k	। ख kh	। ग g	। घ gh	। ङ ṅ
	palatal	। च c	। छ ch	। ज j	। झ jh	। ञ ṅ
	lingual	। ट ṭ	। ठ ṭh	। ड ḍ	। ढ ḍh	। ण ṇ
	dental	। त t	। थ th	। द d	। ध dh	। न n
labial	। प p	। फ ph	। ब b	। भ bh	। म m	
Semivowels	palatal	। य y				
	lingual	। र r				
	dental	। ल l				
	labial	। व v				
Sibilants	palatal	। श ś				
	lingual	। ष ṣ				
	dental	। स s				
Aspiration	। ह् h					

รูปที่ 13.36

อักษรเทวนาครี

ภาพจาก Whitney. *Sanskrit Grammar*. (Cambridge, MA, 1960) p.2-3.

เพราะถ้าเขียนแบบไม่สียงโยคก็จะอ่านเป็น kata ทันที Bühler กล่าวว่าอักษรพราหมี มีอิทธิพลมากต่ออักษรโรษฐี จากรูปที่ 13.37 แสดงการเปรียบเทียบอักษรพราหมีและขโรษฐี บางตัว ยิ่งเมื่อเทียบอักษรอารเมคกับอักษรพราหมีและอักษรขโรษฐีบางตัว จากรูปที่ 13.33 ประกอบ จะพบว่าหัวของอักษรอารเมคที่ดูมีน้ำหนักมากจะทกคะเมนลง เอาส่วนที่เบาขึ้น บนประหนึ่งว่าเป็นตัวอักษรที่แขวนอยู่ได้ราว เมื่ออักษรพราหมีวิวัฒนาการมาเป็นอักษร เทวนาครีจะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นอักษรที่เขียนห้อยอยู่ได้บรรทัดมิได้เขียนอยู่บนบรรทัด เช่นอักษรอื่น ๆ

<i>Kharoṣṭhī</i>	<i>Brāhmī</i>	<i>Devanāgarī</i>	ไทย
𑀓	𑀘	अ	อะ
𑀔	𑀙	इ	อิ
𑀕	𑀚	ए	เอะ
𑀖	𑀛	उ	อุ
𑀗	𑀜	—	โอะ
𑀘	𑀝	ऋ	คะ
𑀙	𑀞	ऌ	คิ
𑀚	𑀟	ऍ	เตะ
𑀛	𑀠	ऎ	ตุ
𑀜	𑀡	ए	โตะ

รูปที่ 13.37

การเปรียบเทียบอักษรโรษฐี อักษรพราหมีบางตัว

ภาพดัดแปลงจาก Gelb. *A Study of Writing*. (Chicago, 1963), p. 185

อักษรอารบิก	อักษรโรมัน	อักษรพราหมณ์	คำ
ก. ข. ค. ง. จ	ก. ข. ค	ก. ข. ค	ก
ด. ด. ๕. ๖. ๗	ด. ๕	ด. ๕	ด
๘. ๙. ๑	๘. ๙	๘. ๙. ๑	๘
๒. ๓. ๔. ๕. ๖	๒. ๓. ๔	๒. ๓. ๔	๒
๗. ๘. ๙. ๑. ๒	๗. ๘	๗. ๘. ๙	๗
๓. ๔. ๕. ๖. ๗	๓. ๔. ๕	๓. ๔. ๕	๓
๘. ๙. ๑. ๒. ๓	๘. ๙	๘. ๙. ๑	๘
๔. ๕. ๖. ๗. ๘	๔. ๕. ๖	๔. ๕. ๖	๔
๙. ๑. ๒. ๓. ๔	๙. ๑. ๒	๙. ๑. ๒	๙
๕. ๖. ๗. ๘. ๙	๕. ๖. ๗	๕. ๖. ๗	๕
๑. ๒. ๓. ๔. ๕	๑. ๒. ๓	๑. ๒. ๓	๑
๖. ๗. ๘. ๙. ๑	๖. ๗. ๘	๖. ๗. ๘	๖
๗. ๘. ๙. ๑. ๒	๗. ๘. ๙	๗. ๘. ๙	๗
๘. ๙. ๑. ๒. ๓	๘. ๙. ๑	๘. ๙. ๑	๘
๙. ๑. ๒. ๓. ๔	๙. ๑. ๒	๙. ๑. ๒	๙
๑. ๒. ๓. ๔. ๕	๑. ๒. ๓	๑. ๒. ๓	๑
๖. ๗. ๘. ๙. ๑	๖. ๗. ๘	๖. ๗. ๘	๖
๗. ๘. ๙. ๑. ๒	๗. ๘. ๙	๗. ๘. ๙	๗
๘. ๙. ๑. ๒. ๓	๘. ๙. ๑	๘. ๙. ๑	๘
๙. ๑. ๒. ๓. ๔	๙. ๑. ๒	๙. ๑. ๒	๙
๑. ๒. ๓. ๔. ๕	๑. ๒. ๓	๑. ๒. ๓	๑
๖. ๗. ๘. ๙. ๑	๖. ๗. ๘	๖. ๗. ๘	๖
๗. ๘. ๙. ๑. ๒	๗. ๘. ๙	๗. ๘. ๙	๗
๘. ๙. ๑. ๒. ๓	๘. ๙. ๑	๘. ๙. ๑	๘
๙. ๑. ๒. ๓. ๔	๙. ๑. ๒	๙. ๑. ๒	๙

รูปที่ 13.38

ตารางเปรียบเทียบตัวเขียนอักษรอารบิก อักษรโรมัน อักษรพราหมณ์ และอักษรไทย
ภาพจาก ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. จารึกและอักษรวิธีโบราณ. (นครปฐม, 2527). หน้า 22.

จากอักษรปัลลวะ สู่อักษรขอม และอักษรมอญ

ตามที่ทราบกันทั่วไปว่า เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงสถาปนาซึ่งในรัชสมัย
และได้ทรงให้มีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปทั่วอินเดียและขยายมาในเขตสุวรรณภูมิที่
มอญมีอำนาจรุ่งเรืองอยู่ เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเผยแพร่พุทธศาสนาทางอินเดีย

ตอนได้นั้นก็ใช้ตัวอักษรพราหมีเป็นหลัก แต่พวกอินเดียตอนใต้ไปวิวัฒนาการอักษรพราหมีเป็นอักษรคฤนทร์หรือกรนต์ ใช้เขียนและจารึกเรื่องพุทธศาสนาลงแผ่นโลหะกันในราวคริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึงที่ 7 และราชอาณาจักรที่ใช้อักษรคฤนทร์นี้ประกอบด้วยอาณาจักรปัลลวะ กัณฺฐิ โฉละ และปันทยล¹⁰ แต่นักปราชญ์ไทยต่างพากันเรียกว่าอักษรปัลลวะ เพราะศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ (2526: 5) กล่าวว่า "ตัวจารึกในประเทศทั้งสาม (ไทย พม่า เขมร) ที่กล่าวมานี้ เป็นอักษรชนิดเดียวกันทั้งนั้น และเหมือนกันกับตัวอักษรอินเดียฝ่ายใต้ ซึ่งอยู่ในสมัยเดียวกันคือครั้งราชวงศ์ทัมปะ และราชวงศ์ปัลลวะ จึงกล่าวได้ว่าอักษรอินเดียชนิดนี้เป็นเค้ามูลของอักษรที่ชนชาติ มอญ เขมร และชาติอื่นๆ เคยอยู่ในดินแดนนี้ก่อนที่พวกไทยได้ลงมาปกครอง" (ดูรูปที่ 13.39 ประกอบ)

ตัวอักษรปัลลวะ

𑀓	𑀔	𑀕	𑀖	𑀗	𑀘	𑀙	𑀚	𑀛
กะ	ขะ	คะ	ชะ	งะ	จะ	ฉะ	ซะ	ญะ
𑀜	𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	𑀡	𑀢	𑀣	𑀤
ฎะ	ทะ	ธะ	ดะ	ถะ	ทะ	ดะ	นะ	
𑀥	𑀦	𑀧	𑀨	𑀩	𑀪	𑀫	𑀬	𑀭
ปะ	พะ	ภะ	ภะ	บะ	บะ	วะ	ละ	ระ
𑀮	𑀯	𑀰	𑀱	𑀲	𑀳			
ศะ	ษะ	สะ	หะ	หะ	อ้ง			

สระปัลลวะ (˘ = ตัวอักษร)

˘	˘	˘	˘	˘	˘	˘	˘	˘	˘	˘
อะ	อิ	อี	เอ	เ	เ	เ	เ	เ	เ	เ
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑

รูปที่ 13.39

อักษรปัลลวะ

ภาพจาก กัณฺฐร สติรกุล. ลายสือไทย 700 ปี (กรุงเทพฯ, 2526). หน้า 28.

จากหลักฐานศิลาจารึก เข็มมา ที่พระปฐมเจดีย์ ปรากฏว่าเป็นจารึกราวคริสต์ศตวรรษที่ 6 หรือ 7 (พ.ศ. 1100 - 1200) ก็แสดงชัดเจนว่าเมื่อมีการนำพุทธศาสนามาเผยแพร่ในสุวรรณภูมินี้มาจากทางอินเดียตอนใต้ซึ่งพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะที่ลังกาได้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกในศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสตกาล (พ.ศ. 450) ขณะที่พุทธศาสนาถูกทำลายและเสื่อมลงในอินเดียตอนเหนือ ฉะนั้น จารึกเข็มมาก็ดี จารึกในพม่าในคัมภีร์กถาวัตตุ (พ.ศ. 1050 - 1150) ก็ดี และในประเทศเขมร ก็ดี ต่างก็เป็นอักษรปัลลวะซึ่งวิวัฒนาการมาจากอักษรพราหมีทั้งสิ้น อักษรปัลลวะปรากฏในจารึกถ้าหมาในหรือคัลลพาเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่วัดสุปฏิหาราม อำเภอเมือง อุบลราชธานี และจารึกวัด

เสมาเมือง ซึ่งเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ก็เป็นอักษรปัลลวะที่กลายสมัยคริสต์ศตวรรษที่ (พ.ศ. 1318) (ดูรูปที่ 13.40 และ 13.41 ประกอบ) อักษรปัลลวะที่กลาย ยังพบที่อยุธยาเป็น สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 10 (พ.ศ. 1480) ปัจจุบันเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดูรูปที่ 13.42 ประกอบ) จะเห็นได้ว่าอักษรปัลลวะมีอิทธิพลอยู่ในภาคพื้นสุวรรณภูมิอยู่ประมาณสี่ศตวรรษ

ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ

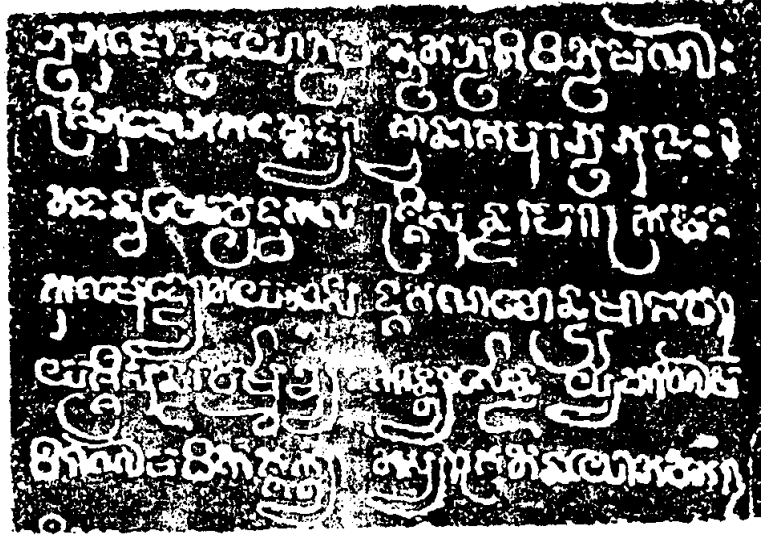
รูปที่ 13.40

อักษรปัลลวะที่พบในประเทศไทยรุ่นแรกคือ จารึกถ้ำหมาไนหรือศิลาแลง
 ปัจจุบันตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถวัดสุปฏิหาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 ภาพจาก ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. จารึกและอักษรวิจิตรโบราณ. (นครปฐม, 2527). หน้า 182

ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ
 ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ ᨧᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁᩣ᩠ᨦᩈᩬᩁ

รูปที่ 13.41

อักษรปัลลวะรุ่นแรก จารึกวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
 ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
 ภาพจาก ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. จารึกและอักษรโบราณ. (นครปฐม, 2527). หน้า 183

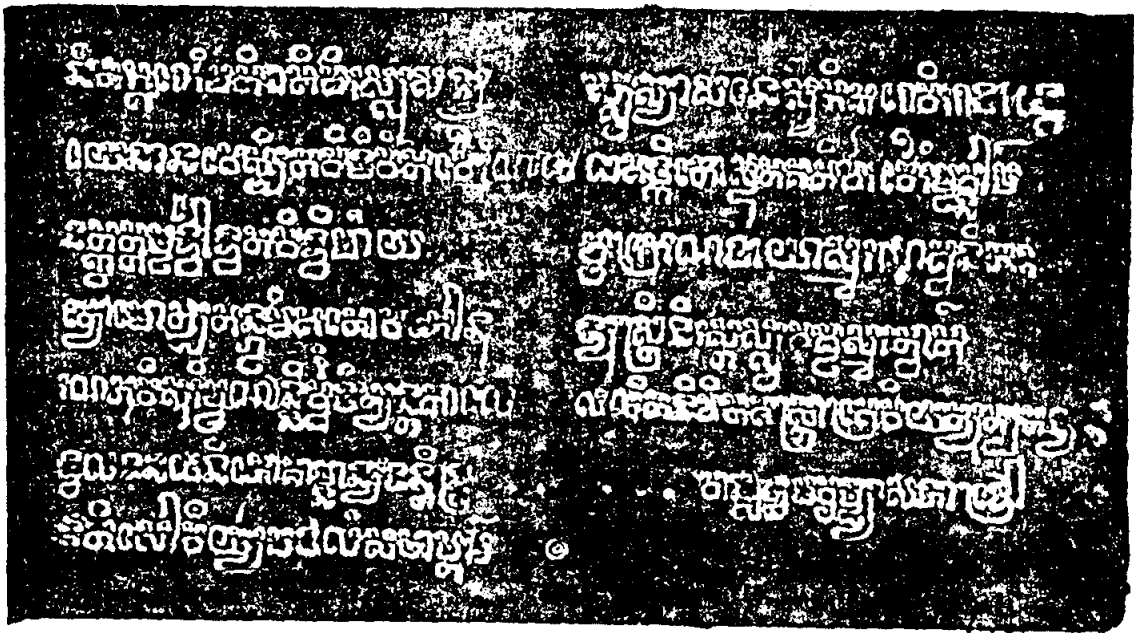

รูปที่ 13.42

อักษรปัลลวะกลาย รุ่น 2 พ.ศ. 1480 พบที่อยุธยา ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ภาพจาก ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. จารึกและอักษรโบราณ. นครปฐม, 2527), หน้า 184

อักษรขอมโบราณ

ขอมรับตัวอักษรมาจากอินเดียตอนใต้หรือนำเอาอักษรปัลลวะมาเป็นต้นแบบ แม้ว่า
อักษรปัลลวะจะมีทรงกลม แต่ขอมก็นำมาดัดแปลงเป็นตัวเหลี่ยมเพิ่มทนามเตยหรือสก
เพื่อความสวยงามและความสะดวกในการแกะสลักลงบนศิลา ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์
กล่าวว่า อักษรขอมโบราณมี 2 ชนิด คือ อักษรขอมบรรจงสำหรับจารึกซึ่งใช้เขียนหนังสือ
ธรรม เช่น หนังสือเทศน์ คัมภีร์พระไตรปิฎก และอักษรขอมหวัดหรืออักษรขอมเซรียงหรือ
เจรียง ซึ่งใช้เขียนหนังสือธรรมดา กล่าวกันว่า อักษรขอมโบราณแพร่เข้าสู่ภาคอีสานและ
ภาคกลางของไทยตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 10 - 11 ดังที่ปรากฏในจารึกปราสาทพนมรุ้ง จังหวัด
บุรีรัมย์ ซึ่งเป็นอักษรขอมโบราณอายุประมาณ พ.ศ. 1660 (ดูรูปที่ 13.43 ประกอบ)

รูปที่ 13.43

ขอมโบราณใช้จารึกภาษาสันสกฤต พบที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์
ภาพจาก ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. จารึกและอักษรวิจิตรโบราณ. (นครปฐม, 2527). หน้า 185.

ก. อักษรขอมบรรจงที่เป็นพยัญชนะมูลคือตัวพยัญชนะแต่ละตัวที่ไม่เขียนซ้อนกันมีลักษณะดังนี้

ក ខ គ ឃ ង ច ឆ ជ ណ ញ ដ ឌ ឍ ណ
 กอ ขอ โก โน ใจ จอ ฉอ จอ ใจ ใจ ญอ ฎอ ฏอ โท โน ฌอ
 ក ច ង ឆ ង ប ជ ព ក ម យ វ ល រ ស ហ ឡ អ
 กอ ฌอ โท โธ โน บอ ฌอ โป โท โน โย ไร โท ไร ฌอ ฌอ ฌอ ฌอ

เสียงอ่านข้างต้น เป็นเสียงอ่านตามสำเนียงชาวพนมเปญ ถ้าอ่านตามสำเนียงพระตะบอง จะอ่านว่า กอ ขอ กัว ขัว จัว จอ ฉอ จอ ใจ ใจ ญอ ฎอ ฏอ โท โน ฌอ ฌอ ฌอ ฌอ

ข. อักษรขอมบรรจงพร้อมดินหรือพยัญชนะเชิง

ក ខ គ ឃ ង ច ឆ ជ ណ ញ ដ ឌ ឍ ណ
 ក ង ង ង ង ប ជ ព ក ម យ វ ល រ ស ហ ឡ អ

ตัวพยัญชนะเชิงใช้สำหรับเขียนอยู่ใต้พยัญชนะตัวอื่น หรือเมื่อเขียนพยัญชนะตัวเดียวซ้อนกันสองตัว ขอมใช้เขียนตัวสะกด ตัวตาม หรือตัวควม ตัวกล้ำซ้อนกันสองตัวแทน ตัวเขียนซ้อนกันนี้เรียกว่า ตัวสังโยค ซึ่งตัวอยู่บนเป็นตัวหน้า ตัวอยู่ล่างเป็นตัวตาม ตัวหน้าเขียนด้วยตัวพยัญชนะมูลหรือตัวเต็ม ตัวอยู่ล่างเขียนแต่พยัญชนะเชิงหรือดินของตัวอักษรเท่านั้น โดยเขียนเรียงกันจากซ้ายไปขวาทุกตัวแบบหนังสือไทย

ก. อักษรขอมเขรียงหรือเจรียง คำเขรียง แปลว่า เอน เป็นตัวหนังสือใช้เขียนทั่วไป
บางที่ไทยเราเรียกว่า ตัวหนังสือเฉียงขอม

ก ข ก ฆ ง	จ ฉ ช ฌ ญ	ฉ ฐ ฑ ฒ
ค ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ
กะ จะ เกยะ เมยะ เวยะ	จะ ฉะ เจยะ เมยะ ญะ	จะ ฐะ ฑะ ฒะ ฌะ
ก ก ท ษ น	ป ผ พ ภ ม	บ ปร ฏ ฐ ฑ ษ ฌ ฌ
ค ฌ ฌ ฌ	บ ฌ ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ
กะ ฉะ เกยะ เมยะ ญะ	ปะ ผะ เบยะ เจยะ เมยะ	ฌะ ฐะ ฑะ ฒะ ฌะ ฌะ ฌะ ฌะ ฌะ

ง. อักษร เขรียงพร้อมตีนหรือ เขิง

ก ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ
ค ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ	ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ

รูปที่ 13.44

อักษรขอมบรรจงและอักษรขอมเจรียง

ภาพจาก กัทร สติรกุล. ทยสือไทย 700 ปี. (กรงเทพฯ, 2526) หนา 34-35.

อักษรมอญโบราณ

ตามประวัติศาสตร์ของมอญซึ่งเป็นชาติที่รุ่งเรืองเก่าแก่ในสุวรรณภูมิมีอิทธิพลอยู่ใน
ลุ่มน้ำอิรวดี สาละวิน และแผ่ขยายมาถึงลุ่มน้ำเจ้าพระยา ควบคู่กับขอมซึ่งมีศิลปวัฒนธรรม
รุ่งโรจน์ในคริสต์ศตวรรษที่ 9 - 12 และลดอำนาจและอิทธิพลของมอญเหนือแถบลุ่มน้ำ
เจ้าพระยาไปก่อนที่ชนชาติไทยจะเข้ามาแทรกกลางระหว่างมอญและขอม ประวัติศาสตร์
มอญอ้างว่า เมื่อสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีอิทธิพลและอำนาจได้มีการส่งสมณทูตมา
เผยแผ่พุทธศาสนาถึงเขตแดนมอญ อาณาจักรทวารวดีนั้นก็ตั้งถือว่า เป็นอาณาจักรมอญ
ที่รุ่งเรืองมากมาจนคริสต์ศตวรรษที่ 7 - 8 มอญรับอักษรปัลลวะมาเป็นต้นแบบและดัดแปลง
เป็นอักษรทรงกลม การเขียนตัวอักษรก็เขียนซ้อนกันในลักษณะอักษรสังโยค ในกรณีนี้
เป็นพยัญชนะควบกล้ำและตัวสะกดและอักษรมอญโบราณนี้ก็เป็นที่มาของอักษรพม่า และ
อักษรลานนา อักษรอาหม อักษรลื้อ อักษรไทยใหญ่ และอักษรธรรมอีสานด้วย

อักษรไทย

เป็นที่ทราบกันว่าเมื่อคนไทยได้อพยพตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรของมอญเมื่อราวศตวรรษ
ที่ 1 ก่อนคริสตกาลนั้น ไทยได้รับอิทธิพลทั้งทางศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมจากมอญ
และเมื่อขอมรุ่งเรืองขึ้นทางด้านตะวันออก ก็รับศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมของขอม

ด้วย แรกๆ ก็ได้รับตัวอักษรจากมอญมาเป็นต้นแบบ พอขอมมีอิทธิพลมากก็ต้องรับตัวอักษรขอมมาใช้ จนเมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงตั้งอาณาจักรสุโขทัย มีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นชาติอิสระไม่ขึ้นกับมอญ และขอมในปี พ.ศ. 1800 จึงมีดำริให้เลิกใช้อักษรขอม จนเมื่อ พ.ศ. 1826 พ่อขุนรามคำแหงทรงเห็นว่าอักษรที่ได้แบบมาจากมอญใช้เขียนภาษาไทยได้ไม่ดี และอักษรขอมก็ไม่ควรใช้ ทั้งสองแบบเป็นตัวอักษรที่ไม่มีวรรณยุกต์ จึงทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขอักษรขอมหวัดมาเป็นอักษรไทย และขณะเดียวกันก็ทรงศึกษาตัดแปลงจากตัวอักษรมอญโบราณ และแม้แต่ตัวอักษรเทวนาครี ซึ่งวิวัฒนาการมาจากอักษรพราหมีมาเป็นต้นแบบด้วย ดังนี้ (ดูรูปที่ 13.45 ประกอบด้วย)

ตัวหนังสือสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
ก	ข	ฃ	ค	ฅ	ฉ	ง	จ	ฉ	ช
									ฌ
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ		ด	ต	ถ
							ค	ศ	ท
							น		
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ		ภ	ม	ย
							ร	ล	ว
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
ค	ฃ	ค	ฅ	ฉ	ง				

สระสมัยพ่อขุนรามคำแหง

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
ะ	า	ิ	ึ	ุ	เ	แ-ะ	แ-	โ-	อ
									ัว
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐
เ-ย	เ-อ		เ-อ		เ-อ	เ-อ	เ-อ	เ-อ	เ-อ

วรรณยุกต์

๑ ๒
 ๓ ๔
 ๕ ๖
 ๗ ๘
 ๙ ๑๐

รูปที่ 13.45

ตัวอักษรสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ภาพจาก ฉวีวรรณ กীরติกร. การประถมศึกษากับลายสือไทย. (กรุงเทพฯ 2526) หน้า 14 - 15

1. ทรงตัดหนามเตยของอักษรขอมออกเพื่อให้เขียนได้สะดวกรวดเร็ว
2. ตัวอักษรบางตัว เช่น จ ฉ ซึ่งขอมหันหน้าไปทางขวา แต่อักษรขอมโบราณอักษรปัลลวะ อักษรพราหมี และอักษรเทวนาครี หันหน้าไปทางซ้าย ก็ทรงจับหันกลับมาทางซ้ายตามต้นแบบโบราณ
3. การเขียนอักษรขอมที่ปรากฏเป็นพยัญชนะ 2 ตัวควบกัน เป็นอักษรสังโยค โดยอาศัยตัวเชิงอยู่ใต้บรรทัดตามต้นแบบวิธีของอินเดียหรือการเขียนพยัญชนะ 2 ตัวควบกันหรือตัวหนึ่งเป็นตัวสะกด ตัวถัดไปเป็นตัวตาม ก็เขียนซ้อนกันตรงๆ โดยไม่มีเชิงอย่างขอม ก็ทรงเปลี่ยนให้มาอยู่ในบรรทัดเดียวกันมาเขียนเรียงกันแทน
4. ทรงนำพยัญชนะและสระมาเขียนไว้ในบรรทัดเดียวกันตามแบบอักษรกรีก แม้ว่าจะมีทรงทราบระเบียบวิธีของอักษรกรีก ก็เห็นว่าทรงมีพระปรีชาญาณเล็งเห็นการณ์ไกลถึงความสะดวกต่อการใช้คอมพิวเตอร์ในยุคนี้ด้วย
5. ทรงเพิ่มพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ให้ครบถ้วนกับเสียงที่จำเป็นในภาษาไทย และเพื่อแยกคำไทยจากคำที่มาจากภาษาอื่น เช่น ช ค ช ฎ ด บ ฝ ฟ อ สระ อี อือ แอ เอือ ไม้เอก () ไม้โท () โดยใช้รูปกากบาทแทนที่จะเป็น () อย่างในปัจจุบัน
6. ตัวอักษรควบกล้ำเขียนติดกัน แต่ตัวสะกดเขียนแยกออกไป เช่น ตา กล ม อ่านว่า ตา - กลม ส่วน ตา ก ลม อ่าน ตาก - ลม
7. ไม่มีการใช้ไม้หันอากาศ ให้ใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน 2 ครั้ง เช่น จ บบ อ่าน จับ
8. สระ เอีย ใช้ ย เมื่อมีพยัญชนะสะกดตาม เช่น วยง อ่านว่า เวียง แต่เมื่อพยางค์เปิดให้ใช้ ี สย ย อ่าน เสย เป็นต้น
9. ตัวอักษรบางตัว เช่น ท นั้นคล้ายกับตัวอักษรเทวนาครี มากกว่าตัวอักษรขอม

อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าเสียดใจที่พ่อขุนรามคำแหงทรงพยายามที่จะปลดปล่อยคนไทยให้เป็นอิสระเชิงความคิดในเรื่องอักษรวิธีตามวิธีการที่ก้าวหน้า แต่พอถึงสมัยพระเจ้าลิไท กลับเดินถอยหลังเข้าสู่อิทธิพลขอมในเรื่องอักษรวิธีตามเดิม ไม่ยอมปลดปล่อยตนเองเสียอีกโดยการกลับไปเขียน สระ อี อี อี อี ไว้เหนือพยัญชนะและสระ อุ อุ ไว้ใต้บรรทัดแบบขอม ซึ่งก็เป็นอิทธิพลที่ตกทอดมาจากอินเดีย พร้อมกับเพิ่มไม้หันอากาศเข้าเหนือบรรทัดด้วย

อักษรไทยเหนือ

เป็นที่ทราบกันว่าชาวล้านนา (เสียงกร่อนไปเหลือเป็นลานนา) หรือชาวไทยภาคเหนือมีอาณาจักรเคียงคู่มากับอาณาจักรสุโขทัย มีศิลปวัฒนธรรมเป็นแบบของตนเองมาก่อนอาณาจักรสุโขทัยเสียอีก ฉะนั้น อิทธิพลทางการเมืองของอาณาจักรสุโขทัยจึงมิได้ก้าวล่วงไป

